

# Zivot

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MAREC • BŘEZEN • MARZEC • ČÍSLO 3/1978 ROČNÍK 21 CENA 1 ZŁ



najdú na poľovačke a je vajíčkom nočných či dravých vtákov. Vajíčko, vedľa slinca nachádzame aj v magických kultoch dodnes neznámych plemien, čomu nasvedčujú kresby na skalách v Tassilských jaskyňach na Sahare. Aj v Európe bolo často magickým atribútom. Keď bolo červené, slúžilo južanom proti čarom. Zasa iné, hodene za seba na križovatke počas čarovania, malo dokonca privolať čerta. Zasa v severnej Európe, nórski ságy hovoria, že nad fiordami zlomyselní škriatkovia podhadzovali kvočkám čudesné vajíčka; z ktorých sa vraj mali vyliahnuť čudesné tvory z rodiny trollov, teda nadprirodzených bytostí — trpasliči, obri alebo bosorky.

V našich zvykoch vajíčko odohráva hlavnú úlohu vo veľkonočných zvykoch už od začiatkov nášho tisícročia. Vyzdobené rôznymi vzormi a ornamentmi alebo jednofarebné. Posvätené v kostole stali sa symbolom vzájomných blahoželaní na Veľkonočnú nedelu. Na ozdobovanie sa používalo varené alebo prázdné vajíčka tzv. „výdušky“, slepačie, zriedkavejšie husacie a kačacie. Ostatne nazývali sa rôzne, podľa toho, či boli maľované, vyškrabávané alebo oblepované. Najjedno-

už od polnoci šibať alebo oblievať s vedrami vody. Chodievali obyčajne vo väčších skupinách, vytiahli dievčatá z posteľ a obliali. Inde, kde bola vo zvyku šibačka, chodili s vŕbovými prútmi alebo korábčmi, dlhými niekedy aj dva metre a pletenými až z ôsmich prútov. Mali so sebou aj harmoniku, zahrali si a zatancovali, všeličo ochutnali a popoludní pri spoločnej zábave šibali korbačom dievčatá nielen pri tanci.

Gazdiná obvykle dávala výkupné — vajíčka, koláče či klobásu. Najkrajšie vajíčko dostával samozrejme ten vyvolený. V niektorých oblastiach na Slovensku zasa v utorok dievčatá striehli na chlapcov a oblievali ich vodou.

Dnes spomínané zvyky sa iba sem tam zachovali. Len čaro pekne vyzdobených kraslíc stále púta a spríjemňuje sviatky, na ktoré sa tešia aj mladí, aj tí starší. Je pritom zaujímavé, ako vajíčko, naše skoro každodenné jedlo, nám predsa najlepšie chutí na Veľkonočné sviatky. Aj Vám želáme tie najkrajšie a najchutnejšie. Na našej snímke pekné dievčatká zo Selca v očakávaní na oblievačku.

## Oblej ma šuhajko, len lásku neuhas, dostaneš vajíčko veľkonočné od nás...

**V**ela šťastia, zdravia a radosti, veľa zdaru v rodine a v práci... si navzájom želáme na výročné sviatky a dúfame, že sa nám tieto želania splnia. Takto si želáme aj na Veľkonočné sviatky, ku ktorým tradične patrí vajíčka. Prekrojené na tolko časti, kolko je členov v rodine, aby každý z nich dostal svoj diel. Ani na chvíľu si vtedy nepomyslíme, že vajíčko, kto-

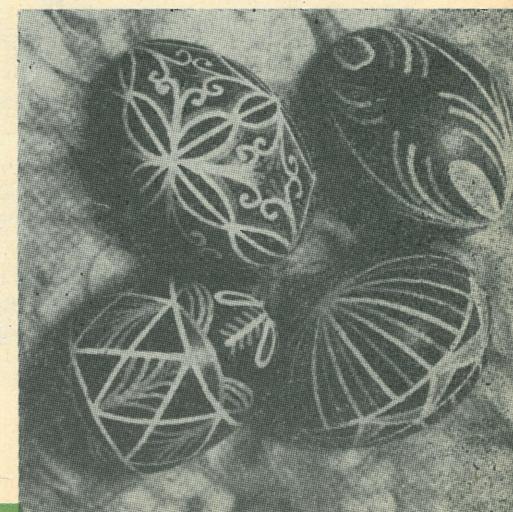
rým sa vo sviatočnej nálade delíme, už od nepamäti odohrávalo dôležitú úlohu ako symbol života v tradícii mnohých národov. Nachádzame ho v egyptskej, rímskej a indickej symbolike, ale aj v dobrodružstvách argonautov, teda mýtických hrdinov hľadajúcich zlaté rúno. S vajíčkom sa stretávame aj v ludových povestach, vo svetovej literatúre a dokonca v jedných z najstarších rozprávok sveta, v Rozprávkach z tisíc a jednej noci.

Podobne sa s ním stretávame v afričkej ludovej povesti, kde podľa farby a vtáka je buď dobrým talizmanom alebo znamená zlo, a to vtedy, keď ho

duchšie bolo farbenie v ozimine, v cibulových šupkách, ale aj v káve atď. Ornamenty výzdoby mali motívy nespočetných variácií kvetov, slinca, vetvičiek, lístkov, pavučiniek, stromčekov atď. Časom schopnosť pekne maľovať veľkonočné vajíčka sa stala pýchou, najmä slobodných dievčat. Mnohokrát zručné výrobkyne kraslíc inšpirovali vzory na ranohistorickej keramike, ale aj modrotlač rozšírená na Slovensku. Dostávali ich hostia do daru, hrávali sa nimi.

Najočakávanejším dňom pre dievčatá bol, a niekde aj je, Veľkonočný pondelok, kedy mládenci chodievali

Veľa šťastia, zdravia a radosti, veľa zdaru v rodine a v práci...



# O NÁRODNÝCH VÝBOROCH, ICH ČLENOCH A NAŠEJ SPOLUÚČASTI

5. februára t.r. sme svolili nových hospodárov obcí a miest, ktorí počas štvorročného volebného obdobia budú v mašom mene pôsobiť v 262 mestskej, 21 mestských štvrtí, 537 mestsko-gminných a 1533 gminných národných výboroch. Boli to prvé volby do národných výborov základného stupňa po uskutočnenej reforme administratívnej delby a po oddeľení výkonných funkcií plnených administratívnych orgánmi od zákonodarných a koordináčnych funkcií, ktoré patria k právomoci národných výborov. Ako vieme, volby do Sejmu a vojvodských národných výborov sa podľa volebného poriadku konajú v inom termíne.

Ked' sme vo februárových volbách zverili mandáty členov národných výborov ľuďom, ktorých dobre poznáme, vyjadrieli sme sa zároveň za celým programom Frontu národnej jednoty a ešte raz sme prejavili svoju podporu pre program rozvoja krajiny vytýčený na VII. zjazde, ako aj pre rozhodnutia II. celoštátnej konferencie PZRS, ktorá určila cesty ďalšej realizácie päťročného plánu a v tomto kontexte načrtla úlohy pre územné administratívne orgány, ktoré majú za účel vyriešiť najdôležitejšie hospodárske a spoločenské otázky.

Nové národné výbory zahajujú svoje štvorročné volebné obdobie so značnými spoločensko-hospodárskymi výsledkami dosiahnutými v uplynulých rokoch a obohatené v minulom období praktickými skúsenosťami overenými v živote a tiež so zvýšenou právomocou, ktorá má podstatný význam pre obyvateľov vidieka a miest. Očakávame od národných výborov, že budú úzko spojené so svojimi voličmi a budú citovo reagovať na občianske hlasa a spoločenské iniciatívy. Zároveň mali by byť dobrými iniciátormi a organizátormi pôsobnosti pre odstránenie všetkých nedostatkov, ktoré sa prejavajú na ich území na hospodárskom, spoločenskom a kultúrnom úseku a súčasne mali by zaistiť plnšiu jednotu miestnych záujmov s celospoločenskými záujmami. Na to všetko má priamy alebo nepriamy vplyv práca územnej administratívnej, ktorej vytyčujú úlohy a bude nad ich realizáciou práve národné výbory. Teda očakávame, že budú dobré plniť kontrolné funkcie nad orgánmi miestnej administratívnej.

Volebná kampaň, diskusie o miestnych spoločensko-hospodárskych plánoch rozvoja oblasti, miest a gmin, predvolebné stretnutia, počas ktorých sa rôkovalo o najdôležitejších veciach vlastného územia — to všetko prinieslo veľa nových otázok, ktoré si vyžadujú riešenie a zároveň uvoľnilo aktivitu miliónov ľudí. Teraz vec spočíva v tom, aby sa všetky nastolené otázky a návrhy prezrelo, vybrať správne pre realizáciu a využilo aktivity miestneho obyvateľstva v prospech celku. Veľa totiž možno urobí spoločným úsilím a pre spoločné dobro. Je to základná úloha nových členov národných výborov a naša občianska povinnosť.

„Úlohy najbližších rokov si budú vyžadovať dôslednú a jednotnú pôsobnosť orgánov štátnej moci a spoločnosti“ — konštatoval v nedávnom prejave v Sejme prvy tajomník ÚV PZRS Edward Gierek — „pociť zodpovednosť za svoj pracovný úsek, za svoju činnosť. Vyžaduje si to širokú spoluúčasť osadenstiev priemyselných závodov, rolníkov, širokých vrstiev spoločnosti pri schvaľovaní a uskutočňovaní rozhodnutí. Demokratická spoluúčasť spoločnosti v riešení verejných otázok je základom socialistickej demokracie.“

V novozvolených mestsko-gminných a gminných národných výboroch, podobne ako v predošom volebnom období, sú mandatári spomedzi českej a slovenskej národnostnej menšiny, členky a členovia Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov z Želove, Novej Belej, Krempachoch, Vyšných Lapšoch a iných dedinkách na Spiši a Orave. Sú to zároveň činitelia Frontu národnej jednoty, ľudia spravidla s dlhorčinnými skúsenosťami v povolaní a spoločenskej práci, ktorí sa tešia autorite vo svojom prostredí, sú angažovaní vo všetkom, čo sa deje na ich území a v celej krajine. Sme hlboko presvedčení, že svojou prácou v národných výboroch, znalosťou problémov a spoločensko-hospodárskych potrieb vlastných oblastí prispejú konkrétnym sposobom k dosiahnutiu cieľov, aké stojia pred národnými výbormi. Veríme tiež, že na území obývanom českým a slovenským obyvateľstvom sa spoločensko-kultúrna a osvetová problematika, ktorou sa zaobrába Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku, nájde v okruhu pôsobnosti nových národných výborov, čo prispieje k jednote pôsobnosti spoločnosti.

Gratulujeme všetkým novým členom národných výborov a vyjadrujeme presvedčenie, že budú aktivizovať územné administratívne orgány a spoločnosť pre plnú realizáciu ľažkých, ale veľmi dôležitých úloh, aké sú v súčasnosti pred nami a že ich pôsobnosť sa bude uskutočňovať v našom mene, ale zároveň aj za našej aktívnej spoluúčasti.

ŽIVOT

Vo februári 1948 pracujúci ľud Československa pod vedením Komunistickej strany Československa zasadil rozhodujúci úder reaknej burzoáznej vláde o prevzal moc v krajinie. Ten-to historický zvrat rozhodol o nastúpení Československa na cestu socialistickej výstavby.

Tomuto významnému výročiu bola venovaná tlačová konferencia dňa 15. februára t.r. vo Varšave, na ktorej veľvyslanec ČSSR v Poľsku súdr. Ján Mušal oboznámil novinárov tlače, rozhlasu a televízie s významom februárového víťazstva v dejinách českého a slovenského ná-

roda. Vo svojom prejave zároveň zdôraznil, že československá spoločnosť oslavuje 30. výročie februára zhrnujúc dosiahnuté výsledky s ambicioznymi plánmi a širokým programom ďalšieho rozvoja krajinu, ktorý načrtol XV. zjazd KSC (výňatky z prejavu uverejňujeme dolu).

Konferencie sa zúčastnil tlačový tajomník vlády, predstaviteľ Oddelenia tlače, rozhlasu a televízie ÚV PZRS, ako aj ministerstva zahraničných vecí. Boli prítomní aj tlačoví tajomníci zastupiteľských úradov socialistických krajin (J. Spernoga).

učením, o zkušenosťi sovietskych komunistov i o bratrské prialství a spolupráci se Sovětským svazem a ďalšími socialistickými zemami.

Vybudovali jsme zemi s vyspělým průmyslem a moderním zemědělstvím. Spolu s růstem materiální výroby došlo k nebývalému rozvoji vzdělanosti, vědy, kultury, literární tvorby, hudební, výtvarného a dramatického umění i lidové umělecké tvorivosti. Jsou zaručeny sociální jistoty pracujících, které se nepřetržitě upevňují zejména růstem zaměstnanosti, růstem pracovních příjmů a zvyšováním společenské spotřeby. Československý stát hradí občanům veškeré náklady na zdravotní péči a zaručuje jim klidné stáří. Ve školství je zajištěno bezplatné vzdělání, poskytování stipendí a učebních pomocí.

Byla nastolena skutečná demokracie, demokracie pro většinu společnosti, pro pracující lid. Upevnilo se mezinárodní postavení naší republiky. Na prvním místě našeho zahraničné politického působení bylo, je a bude upevnování bratrského prialství a spojenectví se Sovětským svazem a ďalšími socialistickými zeměmi.

Za třicet let socialistické výstavby byly poměry v naší zemi od základu změněny ve prospěch pracujícího lidu. V konfrontaci s kapitalistickým světem masového násilí a bezpráví, porušování základních lidských práv a svobod se stále více projevují přednosti reálného socialismu. V našem hymně se zpívá, že naše země je „zemským rájem na pohled“. Usilujeme o to, aby jím byla pro pracující i ve skutečnosti.

Náš lid si je plně vědom toho, že naplnovat revoluční odkaz Února 1948 dnes znamená usilovat především o důsledné splnění programu XV. sjezdu KSC.

Naše společnost oslavuje 30. výročí Února se smělými plány a s jasným programem, který určil XV. sjezd KSC. Jeho realizaci plníme revoluční odkaz minulých generací.

Vítězství československého pracujícího lidu nad reakcí v Únoru 1948 bylo jedním z významných mezníků v světovém revolučním procesu, který před jednašedesáti léty zahájila Velká říjnová socialistická revoluce. Třicet let, které od tohoto historického okamžiku uplynulo, ověřilo správnost revoluční cesty, o kterou se v čele dělnické třídy zasloužila komunistická strana. V tomto období vynikly nesmírné ideové, politické, morální i materiální přednosti a síla socialismu. Únor 1948 není pro nás vzpomínkou, je a bude poučením v každodenním zápasu při budování socialismu a komunismu.

Závěrem s. velvyslanec hovořil o tom, co znamená plnit odkaz Vítězství Února v současných podmírkách ČSSR.

Znamená to přede vším poctivě s revolučním rozmachem a vysokou iniciativou plnit každodenní úkoly a realizovat závěry XV. sjezdu KSC, prohlubovat a utužovat přátelství a spolupráci se Sovětským svazem a prohlubovat jednotu zemí světového socialistického společenství, dále rozvíjet socialistickou demokracii, vést ideologický zápas a prohlubovat soudružské vztahy, posilovat úlohu a politickou funkci Národní fronty a jejich jednotlivých organizací, pokračovat v neúnavném zápasu o mír, bez kterého bychom nemohli plnit odkaz Února.

## 30 LET VÍTEZNÉHO ÚNORA



Na snímku: velvyslanec ČSSR J. Mušal při projevu; vedle rada velvyslanectví Evžen Vacek

Foto: S. Marcinczak

Z projevu velvyslance ČSSR ve Varšavě s. Jana Mušala na tiskové konferenci v Československém kulturním středisku.

V Únoru 1948 vyvrcholily všechny skutečně demokratické revoluční a humanistické tradice našich národů. Skutečnost, že vyřešení otázek moci a uvoľnení cest k socialismu bylo u nás dosaženo pokojným vývojem při plném respektování Ústavy a s využitím parlamentu, patří nesporně k významným stránkám československých zkušenosťí.

Také v československých podmírkách se přesvědčivě prokázalo, že leninská cesta socialistické revoluce je jedinou reálnou cestou k osvobození pracujícího lidu, k zabezpečení důstojného a šťastného života.

Poprvé v dějinách přivedla socialistická revoluce k moci dělnickou třídu v průmyslově vyspělé zemi s hlubokými burzoazně-demokratickými tradicemi. Zkušenosť Československa dokazují neudržitelnost burzoazní revizionistické a reformistické argumentace, že socialismus je vhodný jen pro hospodářsky zaostalé země s převážně agrární strukturou, s nízkou kulturní vyspělostí bez demokratických tradic. Žádná třída v celé naší historii nedokázala tak, jako vítězná dělnická třída, vedená KSC, nejen vytyčit, ale důsledně vyřešit základní problémy naší společnosti. Dokazují to úspěchy, kterých jsme od Února 1948 dosáhli v politickém, hospodářském, sociálním a kulturním rozvoji naší země. Na naši úspěšné cestě jsme se opírali o leninské

## SÚŤAŽ ÚV KSČaS a ŽIVOTA

Pripomíname Vám, milí čitatelia, že od októbra 1977 trvá súťaž venovaná 30. výročiu KSČaS a 20. výročiu Života. Členovia môžu vo svojich príspevkoch opísať:

- niektorú zaujímavú udalosť z práce KSČaS;
- svoje zážitky napr. z prvého stretnutia so Životom, jeho úlohu v krajanskom živote;
- najdôležitejšiu udalosť v obci buď v osobnom živote;

— najkrajšie alebo najzaujímavejšie podujatie našej Spoločnosti a iné témy.

Opisované príbehy môžu byť zachytené vo forme poviedky alebo črty, vo vážnom i veselom tóne, závisle od možnosti a záľuby autorov. Pripomíname, že na výťažok súťaže čakajú hodnotné ceny vo výške 12 000 zl.

Zároveň Vás, milí čitatelia, upozorňujeme, že na Vašu žiadosť PREDLŽUJEME TERMÍN ZASIELANIA SÚŤAŽNÝCH PRÍSPEVKOV DO KONCA ROKU 1978!

# V ZELOVĚ CHVÁTAJÍ VSTŘÍC NOVÉMU

Návštěva Zelova několik dní před volbami městských a obecních radních umožnila sledovat, lépe než jindy, mobilizaci stranického aktu. Na městském a obecním výboru PSDS je rušno. První tajemník s. Józef Tosik je ve službě, ačkoliv již prvního dne po volbách bude dělat zkoušku na doktorské studium. Kontroluje stav vše a udílí pokyny. Na druhé straně chodby náčelník Úřadu města a obce s. Stanisław Baranowski předsedá zasedání ředitelů, které se také zabývá blízkými volkami. Z okna vidí řadu volených uren, podrobovaných poslední úpravě.

Také v závodním výboru PSDS v Zelovských závodech bavlnářského průmyslu „Fanar“ mají plno práce. První tajemník s. Jan Rogut projednává se svým náměstkem s. Bronisławem Cieniewským, poslancem, slavnostní a hromadnou účast členů strany ze závodu ve volbách a každou chvíli se někdo pootevřenými dveřmi tázze, kdy bude moci přijít se svou neodkladnou záležitostí. Život totiž běží normálně a nezávisle na konkrétní důležité předvolební akci.

Tohoto společenského života v Zelově, městě i obci a také přípravy volb, se účastní celý stranický aktiv. A nejvíce práce mají soudruzi vedoucí, jak říkají — prozatím, s odesíláním domů oběti právě rádici letošní chřipky. Podle toho se dá posoudit stupeň angažování lidí, ale neznamená to, že by v zelovském, zdravé ctižádostivém prostředí, neměli jiné problémy.

II. celostátní konferenci PSDS v Zelově pozorně sledovali a správně pochopili. Obsah jejich důležitých usnesení je inspirací k intenzivnějšímu zrychlení tempa, charakteristickému pro sedmdesátá léta. Program společensko-hospodářských přeměn v tomto městě a obci je doslova tématem dne. A veřejnost i popularizace tohoto programu, jednoznačného se zásadou „mluvit holou pravdu“, vytvořily dobré klima, podporující integraci celého zdejšího společenstva. Tomuto klimatu patronuje a udržuje je strana a její organizace: největší závodní výbor strany ve Fanaru a 39 základních organizací ve městě a obci. Hrst příkladu tuto skutečnost potvrdí.

Není tajemstvím, že významný podíl na rozvoji Zelova a okolí měly v minulosti a budou mít v budoucnu Zelovské závody bavlnářského průmyslu „Fanar“, pro něž je aktuálně nejdůležitější věci nová přádelna. Tyto závody zaměstnávají zhruba přes dvacet tisíc lidí a závodní výbor strany pracuje s více než sedmi sty členy a kandidáty, organizovanými v šestnácti

dilenských stranických organizacích. Je to polovina členů strany v městě a obci. Mohou tedy být, a jsou, příkladem a inspirátory náročných především ve výrobě, ale i všude jinde.

Nová přádelna, o níž byla zmínka, má význam pro celkovou situaci v závodě. Ještě před II. celostátní konferenci PSDS bylo rozhodnuto, na podnět komunistů zaměstnaných v továrně, zkrátit o dva měsíce období dosažení plné výrobní kapacity. Termín byl určen na červen letošního roku a tyto dva ušetřené měsíce nejenom zajistí splnění ročního plánu, ale také půldruhého miliónu metrů surových tkání v hodnotě přes 46 milionů zlatých navíc. A to není ještě poslední slovo. Po II. celostátní konferenci PSDS na základě iniciativního návrhu, předloženého na veřejné schůzi dilenské stranické organizace, se uvažuje o dalším zkrácení plánovaného termínu.

Stranický život v závodě je tak organizován, aby na každé směrně pracovali členové příslušné dilenské stranické organizace. Mohou totiž v případě potřeby rychle a účinně zasahovat. Nejlepším prostředkem působení je osobní příklad členů strany; jejich práce na svěřeném úseku a jejich postoj v soukromém životě. Celá řada zaměstnanců zaslahuje na titul úderníka a seznam zahajuje ti, jež vyjmenoval tajemník závodního stranického výboru, tajemnice dilenské organizace strany Helena Stojeková z přípravny, Helena Kendziaková z čistírny v Herbertově, přadlena Ewa Drewniaková, člena SSPM, třídič Stefan Gryš a také naši krajané mistr v přípravně Josef Jersák, mistr v přádelně Gustav Decejus a vedoucí brigády v kotelně Karel Kořinek.

Než byla postavena nová přádelna, v Zelově byl nedostatek pracovní příležitosti. Sice ne takový, jako před lety, o čemž mi v anekdoticky znějícím vyprávění hovořil věrohodný veterán tkalcovského řemesla, a sice, že v Herbertově tehdy schválně házeli různé útky do jednoho kastlu, aby ženy měly víc práce a tříděním. Za práci se odstěhovalo pět set osob. Dnes se vracejí, protože nová přádelna učinila ze Zelova mocnáře na pracovním trhu v tomto oboru. Přineslo to však i nové problémy, např. bity.

Bytová výstavba je problémem celého Zelova a tudíž hlavní otázkou, nad níž běží strana a již realizuje administrativu. Nocoval jsem ve sportovním hotýku, jediném, v současné době obsazeném čekajícími na byt, hlavně odborníky, nutně potřebnými městu, obci a závodům „Fanar“. Nutno

uvést, že tyto závody v posledním roce angažovaly až patnáct takových odborníků s vysokoškolským vzděláním. Se všemi svými úspěchy Zelov může být pro příchozí atraktivní, zvláště stanou-li zde byt a přiměřený plat. Několik let se však nestavělo nic. Teprve nyní byl odevzdán první blok s 55 byty po této přestávce. Měl jsem v hotelu přiležitost pohovořit si s těmi, kteří již dostali příděl na byt. Čekání mají za sebou a nyní je jejich hlavní starostí shromáždit prostředky na vybavení bytu. Musí být moderní a komfortní. Jsou mladí, energičtí, touží po stabilizaci a pohodli; mají právo na splnění svých tužeb.

Celou složitost přidělování bytu si celkem dobře můžeme představit uvědomíme-li si, že družstvo má 350 členů. A to, že přišly pouze čtyři stížnosti po vyvěšení seznamu svědčí o tom, že se nakonec přece jen podařilo spojit nutnost s nemožností. Snad situaci zlahodilo i to, že vbrzku bude odevzdán další blok a tedy nový seznam šťastlivců. Kromě toho jistě i 260 parcel na stavbu rodinných domků v sídlišti nazvaném Dvacetiletí města Zelova. Na některých jsou již rázy cihel a tvárnic; zedníci budou mít výnosnou sezónu.

Jsou věci, které nelze vyčíslit ani spočítat? Myslím, že jsou to všechny snahy, přemýšlení a úsilí, které odstranily šestiletou stagnaci ve stavebnictví. Slyšel jsem, že kdyby všechny cesty do nejrůznějších úradů, rozhodujících o stavbě bytu pro Zelovany, byly z mramoru, byly by v nich vyšlapány hluboké cestičky, svědčící o úsilí aktivu strany i nestraníků.

Program rozvoje Zelova, předcházející dvacáté výročí udělení městských práv obci, založené českými emigranty, obsahoval řadu investičních úkolů, potřebných městu i obci. V Životě jsme psali o zahájení jejich plnění. (Cis. 10/76, str. 3). I když nebyly všechny dokončeny shodně s plánem, nutno uvést, že na tomto úseku nebyla důvěra obyvatel zklamána. Kromě zmíněné přádelny byla otevřena mateřská školka pro 120 dětí, dva obchodní pavilony, mléčná jídelna, benzínová stanice, přibyla nově autobusové zastávky, staví se a připravuje dokumentace pro stavbu dalších objektů, např. obchodního domu, pavilonu pro provozovny bytových služeb s tak potřebnou kavárnou, jeslí pro 70 dětí, autobusového nádraží, autoopravny, koncertního pavilonu, čisticí stanice odpadových vod, rozšiřuje se také sportovní hřiště klubu „Włókniarz“. O rekreaci v městě na Patyckách, uváděném ve všech zprávách, se nezmínuji, protože se roztrášá už asi dvacet let a mám dojem, že řady pe-

simistů rostou. Nicméně výsledky na úseku výstavby komunálních zařízení a služeb to nikterak nezlehčuje. Určitá opoždění, která se vyskytla, nebyla způsobena liknavostí, ale rozvahou, i když to snad zní divně. Např. obchodní dům, který má být podle plánu otevřen 22. července letošního roku, by mohl být hotový dříve, ale na úkor kvality provedení. Myslím, že co se týče trvalých hodnot, a vůbec všeho, kvalita musí mít přednost.

Novy obchodní dům neznamená zde pouze moderní objekt pro dobré fungující a všeobecně zásobování. Bude zrušena řada malých obchůdků a místnosti po nich převezme rozbíjející se řemeslo. Počet řemeslnických dílen stále vzrůstá. V roce 1975 jich bylo 69, dnes je jich již 105, a ve srovnání s družstevními provozovnami tohoto druha v Zelově, plní plány s nadvyškou a odvádějí kvalitní práci.

To, co se děje v Zelově, dobře vystihuje populární heslo „Lidé lidem“. Nejdůležitějším úspěchem strany na tomto úseku je sjednocení všech občanů pro věc rozvoje Zelova bez ohledu na jejich aktuální a individuální potřeby, národnost nebo vyznání. A uvedené heslo je motivací jejich běžné práce. Díky takové politice lidé, kteří se nestali lhotejnými, přihlašují se do strany, chtějí stát v jedné řadě s těmi, kteří svou prací tvoří nový Zelov. Šanci na legitimaci PSDS mají nejlepší, hlavně mladí, nadšení pro současné přeměny. Stranický výbor používá různých metod práce s těmito kandidáty. Např. vytvořil 36-lennou skupinu nestranického aktivu, pro niž pořádá pravidelné přednášky o aktuálních otázkách. Z této skupiny již dvanáct osob bylo přijato na kandidáty do strany. Také některé organizace SSPM mají právo doporučovat nejlepší své členy do strany. Rostou tedy řady těch, kteří nejenom stojí v čele veškerých kladných přeměn, ale jako členové strany zodpovídají za dnešek i zítřek jejich Zelova.

Je večer, poslední den mírného měsíce ledna roku 1978. Za dne jsem hovořil s mnoha představiteli orgánů a řadou Zelovanů. Čtou zde nás Život a znají práci místní organizace Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku. Vzpomínali na desítiletí našeho časopisu, které jsme v Zelově oslavovali. Od té doby uplynulo dalších deset let. V Zelově se toho změnilo všechno hodně a ještě mnohem se změnilo. Také zelovské ulice jsou dnes večer docela jiné, rušnější. Ve středu města je větší provoz, vidí hodně mládeže, všichni spěchají. Chvátají vstří

MARIAN KAŠKIEWICZ

## VÝZNAMNÁ KULTÚRНА UDALOSŤ

Dňa 6. februára 1978 bola v Národnom múzeu vo Varšave slávnostne otvorená výstava Polsko-Ceskoslovensko. Stáročia susedstva a priateľstva. Výstavu spoločne otvorili prvý zástupca, vedúci ministerstva kultury a umenia PLR Janusz Wilhelmi, minister kultury Slovenskej socialistickej republiky Miroslav Válek a náimestník ministra kultury a umenia Českej socialistickéj republiky Vlastimil Kováčik.

Ako zdôraznil v uvítacom prejave riaditeľ Národného múzea prof. Stanisław Lorentz, výstava patrí k významným udalostiam kultúrneho života polského hlavného mesta a je najväčším zo spoločných podujatí v úspešne sa rozvíjajúcej kultúrnej spolu-

práci medzi Poľskom a Československom.

Od predhistorických čias sa naše kultúry prelínali, vzájomne na seba vplyvali. Výstava názorne ukazuje výmenu kultúrnych hodnôt a umenia medzi našimi krajinami. Sú tunaj zhromaždené nádherné rezby a obrazy, výrobky umeleckého remesla, nádherné zdobená zbraň, iluminované rukopisy a keramické kachlice.

Výstava — o ktorej sme podrobne písali v predošom čísle — bola už exponovaná v Krakove a zhliadnu ju ešte v Bratislave a v Prahe.

Velká frekvencia Varšavanov, ako aj turistov, ktorí aj v tomto ročnom období navštievujú hl. mesto Poľska, svedčí o úspechu výstavy.

Počas otvorenia výstavy: druhý zľava veľvyslanec ČSSR v Poľsku Ján Mušal, tretí zľava minister kultury SSR Miroslav Válek, tretí sprava prvý zástupca ministra, vedúci ministerstva kultury a umenia PLR Janusz Wilhelmi.



# UŽ V LIPTOVE ODZVONILI, JÁNOŠÍKA ULAPILI...

„Hej ja musím byť zbojník, bo krivda veliká, nepravost u pánov, pravda u zbojníka. Hej, pravda u zbojníka, čo zna krivdy s vami a keď im niet lieku, marni ich gulafmi...“ — spieva sa v slovenských ľudových piesňach o chýnom kapitánovi hôrnych chlapcov Jurajovi Jánošíkovi, ktorý budil strach u pánov a nádej poddaného ľudu.

Jánošíkovi bolo dopriate iba veľmi času na život. Bol iba dva roky zbojníckym vodcom, ale to stačilo, aby chýr o jeho činoch a čestnej „honórnej“ smrti zasiahol celú širokú karpatskú oblasť. Vyzbrojený legendárny opaskom znázorňujúcim mužnú silu a odvahu, ako aj zázračnou valaškou, opradený láskou a obdivom ľudu, sa stal symbolom bojovníka za práva ubiedených a ponižovaných.

Poddaný slovenský ľud videl v Jánošíkovi hrdinu svojho ľažkého a neovrného boja proti utlačovaniu a kriv-

de. Postavu Jánošíka a jeho družiny opriadol si navždy v mnohých povestach, rozprávkach a piesňach a vo svojej fantázii mu dával vykonávať za seba hrdinské činy na svojich vykorisťovateľoch, feudálnych zemepánoch. Jánošík neboli však len povesťou, ako to chce niektorí, ani nebol Poliakom, ako to chce iní, napríklad vo filmovej verzii, ostatne vydarenej, ktorú prednedávnom premietala televízia. Bol konkrétnou historickou postavou, synom slovenského poddaného sedliaka z kopaničiarskej obce Terchová, ktorá leží v severozápadnej časti Malej Fatre na Slovensku. Jánošíkovci od nepamäti sídliili v jednej z osád tejto obce, zvanej U Pánošov. Bola položená najvyššie na západných grúnoch Púpovho vrchu. V tejto osade sa narodil aj Juro Jánošík v polovici januára roku 1688. Rázovitá príroda Púpovho vrchu zohrala neskôr významnú úlohu v živote Jánošíka, poskytujúc mu a jeho družine bezpečný útulok v hlbokých

lesoch, čo dosvedčuje aj tato ľudová pieseň:

„Boli chlapci, boli okolo Púpova, pokial im stačila horička buková. A keď sa miňula horička buková, miňuli sa chlapci okolo Púpova.“

„Durina Jánošík, kde sú tvoje sklepy? V Púpove pod bučkom, veď nie si len slepý. Tam je aj valaška sŕcu môjmu drahá, traste sa vy, páni, život vám dohára.“

Rodinu Jánošíkovcov tvorili otec Martin, jeho žena Anna, rodená Cisníková a štvrta synovia — Ján, Juraj, Martin a Adam, ktorí aj v takomto poradí prišli na svet. Presný deň narodenia Juraja nie je známy. Jedno je isté, že bol 25. januára roku 1688 vo Varíne krstený. Jeho brata Jána neskôr obžalovali páni z údalnej lúpežnej vraždy a koncom roku 1713. obe-

Juraj svoju mladosť prežil podobne, ako ostatné poddanské deti. Pomáhal rodičom v hospodárstve a pracoval na pánskom. Vychodil pári tried základnej školy, kde sa naučil čítať, písat a počítat. Ako 19-ročný dal sa neverbovať do kuruckého povstaleckého vojska, ktoré pod vedením Františka II. Rákócziego bojovali proti habsburskej monarchii za samostatnosť Uhorska. Po porážke kurucov Juro sa znova očitol doma, kym nenastúpil vojenskú službu v cisárskom vojsku. Vojenská jednotka, v ktorej slúžil, mala svoje sídlo na Bytčianskom zámku a jej úlohou bolo udrižiavanie poriadku v krajinе, ako aj stráženie zajatých povstalcov, rebelantov, zbehov a iných väzňov. Medzi strážcov bytčianskeho väzenia patril aj Jánošík. Vtedy sa zoznámil so známym zbojníckym vodcom Tomášom Uhorčíkom z Predmiera. Jánošík mu viackrát pomohol, — ako sa neskôr spomína v súdnych spisoch.

## JÁNOŠÍK

Na jubilejné 265. výročie smrti Juraja Jánošíka, prinášame úryvok z románu Milana Ferku o Jánošíkovi, ktorý v posledných týždňoch vydalo Vydavateľstvo Slovenský spisovateľ v Bratislave. Dej sa odohráva v dobe potlačenia Habsburgovcami kuruckého povstania a odsúdenia habsburským súdom vodcu povstania Františka Rákócziego II. cisárskym súdom vo Viedni. Osud legendárneho ľudového hrdinu sa tu stretáva a prelínajú z osudem kuruckého vodcu, čím vznikajú pútavé konflikty.

— Jánoško, keď odstrojíš kone, príď za mnou, áno?

— Podľa rozkazu, vaša jasnosť, — uklonil sa koniar.

— Nečakaj, príď rovno bez ohlášenia, Jánoško.

— K službám, vaša jasnosť.

Už nebol Juro ani Jánošík ale Jánoško. Aspoň pre kňažnú. Začala ho tak oslovovať už v Teplicke. Vlastne tam iba Jánoš. No keď koč bezpečne a rýchlo — za necelé dva dni — doviadol do Brunovice, povedala: Jánoško, si najlepší kočiš, akého som kedy mala. Čo mohol na to? Iba rozpačito sklopí oči. Nikdy sa kočištvu nepriúčal. Pravda, vozieval teplického pánska po dedinách i do Žiliny, lenže to bol fúrik proti kočiu kňažnej. Na pánskom koniho oral, zvážal drevo alebo vozil hnoj. A teraz sa mu udalo kňažnú a grófsku. Nebolo to nič ľažké. Kone sú zväčša dobré, len paholei zlí — nerozumejú im. Nevedia, že tak ako na každý druh ryby treba inú spravu, tak i na koňa. Alebo na psa — ku každému sa treba inak priblížiť. A vtáčenie? To isté. Jedno chytí sieťkou, druhé lepkou a tretie skrotíš pochladom, samo ti vlievne do dlane. Ja ho chválím a on vešia hlavu! — pochvalovala si kňažnú. Si skromný šuhať, tu máš dukát. Neveril vlastným očiam. Neboj sa, Jánoško, nepáli. Ešte si vari dukát nevidel? Vládal iba hľavou pokývať, že veru nie. Obarila ho radosť, keď si predstavil, ako sa tato s mamou potešia. Oj, to bude! Nielenže skúsil kus sveta a okrem iných hradov videl i slávny Trenčín, navyše dostal výslužku. Akú výslužku! Pravý kremnický dukát. Kam ho schováť, aby som ho nestratil? Do opaska? Nie, ten si na noc odkladám. Do krpca, áno, do krpca si ho zašijem. A hned na úsvite sa vydám na spiatotnú cestu. Vaša jasnosť — pobehol za kňažnou, ráno teda môžem ísť? Uvidíme,

— vrkla kňažná Rákoczirová, nasledujúce netrpezlivú, podráždenú grófku Bercsenyiovú. Mala prečo byt napričená. Brunovce boli čím hore, tým dolu. Zlé tušenie ju nesklamalo: kočur preč — myši majú hostinu. A ešte akú hostinu, keď sa vie, že kočur sa tak ľahko nevráti! Správcovia si záčali stavať domy. Poddaní sa vyhýbali robotám. Polia ako siroty. Tretina služobníctva sa rozutekala — aj s nákradnutými vecami. Na kočišu, ktorý by šiel s kočom ďalej do Viedne, nedalo sa ani myslieť. Kňažná Rákoczirová sa nehnevala: povezie nás Jánoško. Čo tam po slube nadutému Löwenburgovi. Môj záujem je prednejší ako jeho nová kúria-pevnosť. Keď Juro videl, ako sa mu zámeru obracajú naruby, vzoprel sa. No kňažná mu najprv pohrozila dorešom a väzením a potom ho učičikala, že Löwenburgovi pošle lístok.

A tak sa nepobral hore Váhom, ale počáhal štvorzáprah panského koča starou kráľovskou hradskou nadol — cez Trnavu a Prešporok do Viedne. V krpco zašitý dukát mu vnukal myšlienku: ak som si za kočišovanie do Brunovice vyslúžil jeden, kolko musím utrižiť za takú dialavu — až do sídelného cisárskeho mesta. Nedostal ani grajciar, ani babku. A kňažná ho ani vo Viedni neprepustila. Naopak, poriadne zapriahla. Kone sa museli dva-krát denne česať. Postroje vždy ráno pucovať. Koč zvonka umývať a združa zametať a utierať. Vankúšky na sedadlách trepať. Kolesá týždenne mať. Drevo kabinky natierať lanovým olejom a železo s prímesou sadzí. Obrok zháňať. Podkúvať, Poranené nohy liečiť. Uhry vytiačať. Hnoj kydať. Slamu na podstielku nosiť. A medzitým kňažnú voziť sem a ta — kňažnú, ktorej robil kočiš, paholka, koniara i fulajštára. Nebolo času myslieť, čo doma a čo pán Löwenburg. Pravda, v službe Rákoczirovej bolo stokrát lepšie ako u Löwenburga. I keď k tomu prvému dukátku už nijaký nepribu-

dol. Ten jeden jediný sa z krpca prestaňoval do čízmy. Lebo Juro dostal vo Viedni nové oblečenie i zaobutie: nie si predsa sedliak, povedala kňažná, ale kočiš grófsky z Borsheimu. Pod týmto menom vo Viedni vystupovala, lebo pred rokmi cestoval mladý Rákoczi vo Taliansku pod tým istým menom, narodil sa v Borši. S kňažnou a okolo nej boli samé tajnosti. Juro pomaly vnikal do ich zložitých spletí. Postupne si dovtvoril obraz blížiacej sa popravy. Čo iné to môže byť — kňažná si muža nijakým činom nezachránila.

Kto vie, čo má za lubom, keď si ma pozvala ako dákeho dôverníka. Azda sa boji, že prezradím, čo za frajlinku som viezol do novoviedenskej pevnosti?

— Počúvaj, Jánoško, — začala kňažná z mosta doprosto. — Chcel by si vykúpiť otca a matku, celú rodinu z poddanstva?



Milada Mikulová, Jánošík (drevoryt).

Myslel, že ide o žart na jeho rovaš, preto mlčal.

— Prečo neodpovedáš? Pýtam sa ťa, či by si chcel, aby bol tvoj otec a matka, celá rodina, slobodní.

Otreli si nohu o nohu — to bol zloživý z čias, keď chodil bosý — a vyšeštené čízmy zavŕzali.

— Nuž, ak by to ich jasnosť vážne...

— Ach! Ty si myslíš, že špásujem? Nie, tak dobre mi slúžiš, že nemám dôvod byť voči tebe zlá. Myslim to vážne, veľmi vážne. Teda ako — chceš?

— Pravdaže, vaša jasnosť! No čo ja — ešte ani chlap, ani peňazí dosť, čo môžem spraviť?

— Veľa, — pristúpila k nemu kňažná. — Veľmi veľa! A pritom pre teba

to nebude nič ľažké: liezť, rúčkovať, plávať.

— Len to? To pre mňa naozaj nie je nič.

— Pre teba nič a pre iného to znamená život.

Začínať chápať. A uvedomovať si, že takú príležitosť si nesmie nechat ujsť. Vymaniť z poddanstva rodinu! Za také nič! Musíme to však mať na písme, lebo pánske sluby — ako hovorieva tato — plané huby.

— Keď vykonám všetko, čo bude vaša jasnosť požadovať, dostanem to výkupenie, oslobodenie aj na písme?

— Pravdaže! Sama sa zastavím v Tepliche a s grófom Löwenburgom všetko vybavím. Slobodu i kus pola.

Slobodu i kus pola! Čo viac jeho rodina potrebuje? Nič. Ak budú mať slobodu a rolu — už im bude chýbať len vtácie mlieko.

Zobzeral sa, našiel kríž na stene a ukázal naň troma zdvihnutými prstami.

— Mám odprisať?

— Nemusíš, lež ak chceš... Najprv ti však celú vec vysvetlím.

Nebolo treba veľa reči.

Juro bol bystrý a vidina oslobodenia rodiny schopnosi. jeho mysele ešte znásobovala. Tak sa vžil do plánu na záchrannu Rákocziho, že výklad občas prerušoval užitočnými návrhmi.

— Sláva! — zložila dojatá kňažná ruky. — Nesklamala som sa v tebe, Jánoško, panoško Jánoško! — pohladila ho po lici.

Bola to neslychaná česť. Napriek tomu Juro nezabudol na hlavné. Prešiel pod kríž, lavu ruku si dal na srdce, troma prstami pravej sa dotkol kručifixu a prisahal.

— Prisahám na boha živého, panenuku Máriu, svätého Juraja, svojho patróna, a na všetkých svätých, ako aj na toto ukrižovanie, že vykonám všetko, čo mi vaša jasnosť prikázala. Tak mi pámo pomáhaj!

— Nemusel si Jánoško, aj bez príslušnej ti verím. Sú pred nami ešte mnohé nedomyšlené veci. Napríklad — ako ťa dostať do pevnosti?

— Vaša jasnosť, — Juro nesmelo, okúňavo prerušil kňažnú. — Nemohla by vaša jasnosť tiež...

— Odprisať? — O, — pohoršila sa kňažná. — Je neslychané, aby sedliak žiadal prisahu od pána. Musí mu stačiť jeho slovo. No keď je už svet taký prevrátený, — chytia zlatý krížik, visiaci na prsiačach, — prisahám, že twoju rodinu vymôžem z poddanstva a dám jej potrebný kus zeme.

Neskôr, keď sa Jánošík opäť vrátil z vojenskej služby do Terchovej a Uhorčík sa ocitol na slobode, zasa sa obaja stretli. Bolo to asi záväzné stretnutie, keď zakrátko po nôm Jánošík opustil rodnú obec a v septembri roku 1711 dal sa na zbojnictvo v Uhorčíkovej družine. Bolo to obdobie, v ktorom Rakúsko-uhorská monarchia sa zmietala pod brutálnym násilím Habsburgovcov a hospodársku krízu chcela vyriešiť ešte väčším zotročením sedliakov. Najmä po potláčení protihabsburských a sedliackých povstaní prenasledovaní rebelanti utekali do lesov a hôr, aby odtiaľ pokračovali v odpore. Jánošík bol jedným z nich.

Jánošík ešte v zime r. 1711 prevzal hajtmanstvost nad družinou po Uhorčíkovi, ktorý sa rozhodol zanechať zbojnícke remeslo a pod zmeneným menom — Martin Mravec usadil sa v Klenovci nedaleko Zvolena. V tejto obci sa Uhorčík oženil a prenajal si hostinec. Avšak styky so zbojníkmi neprerušil a často skrýval Jánošíka a členov jeho družiny u seba.

V jánošíkovskej družine boli mládenci z Kysúc a okolia, ale aj z Poľska, Sliezska a Moravy. Zbíjali a okrádali pánov, ich úradníkov, mešťanov i kupcov, ale je takisto pravdou, že veľa nazbíjaného Jánošíkovi chlapci rozdávali medzi chudobu. Jánošíkovi ani pred súdom i za cenu nesmerneho mučenia nevedeli dokázať jediný prípad vraždy, neprezradil svojich

— Tisickrát najponiženejšie ďakujem vašej jasnosti! — hodil sa Juro na kolená. Oči mu bléiali. Chcel kňažnej bozkat ruku, ale si ju odtiahal.

— Vstaň Jánoško, musíme sa dať hned do roboty. Lebo kat nečaká. V temnici budeš tiež Jánoškom, no nezabudni, že si zemiansky syn, že vám vyhorela kúria, a preto ťa dali na čas do opatry vzďialenému príbuznému — tepličianskemu farárovi, potom môžeš smelo mlieť latinské modlitby, čo si sa už naučil, v ničom kniežatu neodporuj, ale rob podla toho, čo ti prikážem, v ničom sa neodchýl, lebo inak nielenže nezachrániš knieža, ale sám prídeš o život.

Odišla za parávan a odhalila stojan s kresbou majstra Kupeckého. Nevďak si pripomenula, ako drahou ju vysiel. Ach, keby to bol jediný väčší výdavok! Lechmanovi musí stoj ľo stoj zohnať slúbených tridsaťtisíc dukátov. Predala už svoj viedenský palác i s nábytkom, požičala si od janovského bankára Andreu Cambiozza, a ešte vždy má málo. Musí zájsť za tým židákom Oppenheimerom a vymániť z neho apsoň pătišic. Na hocijaké úžernícke úroky. Zvyšok vytĺcie z Izanghilio a Schröderovej banky. Keby ma všetko tak málo stalo ako tento Jánoš!

— Pozri, — ukázala na obraze, — tá celá má takéto okná a v nich takéto hrubé mreže. Lež iba cez ne vedie cesta k slobode. Aj k tvojej slobode, Jánoško.



V cele smrti hradnej väznice Viedenského Nového Mesta sa spieva.

Stráže na seba požurnávajú: knieža sa dočista zbláznil. Keď sám nespieva, alebo neodriekava žalmy, nútí spievať starého i nového panoša. Najmä ten nový akoby mal v hrdle bezdnú piesňovú studňu. Vyťahuje jednu nôtu za druhou a zväčša neznáme. Keď ho omrzia piesne, začne prespevať pašije alebo mlieť latinské modlitby. Dragúni-strážcovia si robia zo všetkého posmech — nerozčulujú sa, im od toho spevu uši nebrnia. Kapitán Lehman ich stiahol hlbšie do chodby, lebo strážia spoločne päť ciel. Nech je ako chce, knieža má pred smrťou samé čudné želania: najprv maliara, potom frajlinku, teraz toho panoša-spezávku.

Juro spieva, beritá a laláka, aby zastrel škripot pilky. Je mu veselo — mreža sa poddáva. Aj pre iné. Knieža ho prijal privetivo a do roboty sa mu nemiesa. Panoš Adam zazerá, no — ako hovorieval tepličiansky páno — kde vraví boh, tam musia svätí čušať. Kapitán Lehman — pochvaluje si v duchu Juro — sa ku mnene správa takmer úctivo. Bodaj by nie, keď od mojej roboty závisí jeho odmena! Robí všetko, aby sa zámer podaril. Už iba

kamarátov a ľud, ktorý ho často vystrihal a ukrýval.

Na jeseň roku 1712 Jánošíka chytli v Gemerskej župe a uväzniли z Hračovskom kaštieli odkiaľ sa mu podarilo čoskoro ujsť. Potom bol už neuštál prenasledovaný a koncom januára alebo vo februári 1713 ho dopadli a premohli vojaci, keď sa skrýval v Klenovci u Uhorčíka. Zo súdnych spisov vyplýva aj to, že Jánošík nezradil Uhorčíka ani na mučení. Povedal iba, že Uhorčík zahynul pri prestreľke s hajdúchmi v kremnických horách. Uhorčík sa však sám prezradil, keď ho chytli a poddali mučeniu. Vtedy vyzradil, že nie je Martin Mravec, ale je vlastne povestný zbojník Uhorčík. Súdny rozsudok nad ním bol ukrutný: — ... Tomáš Uhorčík podľa práva zemského skrútu prokurátora slávneho magistrátu alegovaného má byť zaživa do kolesa lámaný počavše od hrdla, a tak na príklad iných takýchto bezbožníkov usmrtený, na to isté koleso má byť položený.

Jánošík bol uväznený v starom Vranovskom kaštieli v obci Palúdzka pripojenej k Liptovskému Svätemu Mikulášu. Bol súdený 16. a 17. marca 1713 v župnom dome (dnes námestie Osloboditeľov č. 51), ktorý bol sídlom vtedajšej Liptovskej župy. V obžalobe bol nazývaný „opatrým Jurajom Jánošíkom“ alebo „verejným zbojníkom“, „zlečincem“ a „zbojníckym náčelníkom.“ Súdu predsedal miestožupán župy Liptovskej Ladislav Okoličný, ža-

lobcom bol prokurátor Alexander Czemicák a obhajcom ef offo urodzený Baltazár Palugyai. Celý súd a žalobca boli ľuďmi viedenského dvora, všemožne sa snažili pripisovať Jánošíkovi činy, ktorých sa nikdy nedopustil.

Bol obžalovaný, že: „nevedno akým diabolským duchom povzbudený a nadchutný... stal sa zbojníckym vodom a tovarišom svojich, taktiež zbojníkov k sebe privolavý, v okolitých slávnych stolicach a to v Trenčianskej, Nitrianskej, Turčianskej, Liptovskej, Oravskej, a v iných, áno i na Sliezsku, po horách a lesoch, áno i na slobodných cestách kráľovských a na vodách zbojníckym a tolvačským spôsobom dobrých a statočných ľudí, ako kupcov, tak aj iných pocestných zastavoval a mnohých takýchto spravodlivých ľudí o všetko oberať, áno i raniť a mordovať, a čo viac, v niektorých mestiečkach a dedinkách so svojimi tovarišmi tolvačskými aj vo dne (k tomu navyše je aj kuruc), statočných ľudí sa neostýchal okrádať...“

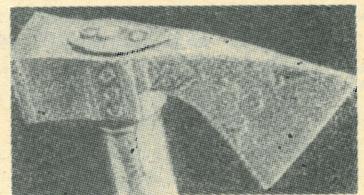
Zo súdnych protokolov a zápisníčkov, ktoré sa zachovali iba v autentickom odpise sa dozvedáme, že Jánošík k činom, ktoré nespáchal sa nepriznal ani vtedy, keď bol podrobnený ťažkému mučeniu. Na otázku, kde sú schované peniaze alebo iné veci nazbíjané družinou, povedal iba to pri mučení, že má niektoré veci ukryté v jednej jedli na grúni v cisárskych horách, kdeši

Jánošíkova valaška, uložená v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave.

uprostred úbočia ležiaceho po pravej ruke, ako sa ide od Jablonky na Kleňovce. Po dvojdňovom rokování feudálnej justície vyniesla nad Jánošíkom rozsudok: — ... pre takéto veľké zlé skutky a prikázaní prestúpenie má byť na hák na lavom boku prebodený a tak na príklad iných takýchto zločincov má byť obesený. 18. marca roku 1713 Jánošík bol popravený nad Váhom, na dnešnom Jánošíkovom nábreží.

Na súdnom procese Jánošíkov obhajca sa opýtal súdu: ... či chce z obžalovaného urobiť ľudového hrdinu? Vedľa prípadu môže vyvolať vzbúrku po dedinách a sympatiu k zbojníkovi, o noms budú hovoriť poddaní v celej zemi. Som presvedčený, vznešený pán miestožupán, že bola by to politická chyba. Iste to nechcete ani vy...“ Veru mal pravdu obhajca a videl ďalej ako súd. Slovenský chudobný ľud si práve Jánošíka zvolil za svojho hrdinu spomedzi kapitánov a zbojníkov, ktorých bolo mnoho na Slovensku v 17. a 18. storočí. Proti vôlei feudálnych pánov ospieval Jánošíka ako mstiteľa svojich kriev.

ADAM ADAMEC



on má klúče od cely. Od dverí teda nehrózí nijaké nebezpečenstvo. A zvonku tiež nie, vonku je len voda, násyp, na ňom starý javor a za ním mûr.

Milý, drahý javor!

Vďaka tebe si jedno šplhanie ušetríme. Po konároch vystúpime na úroveň mûru, zoskočíme naň a hotovo. Ty môj zlatý javor!

Zo zlatého járávora  
voda tečie voda kvapká.  
Napi sa jej, milá,  
ved je sladká,  
ved je sladká.

To nie je pieseň, to je skutočnosť. Ibaže milá sa volá Zuzka a on ju do sladkej javorovej štvary nemusel ponúknut. Len čo sa trbliatavými očami spýtala — sмиem? — on radostne prikývol a už uchopila črpák oboma rukami a pila. Aj ty, podala mu, keď odpila do polovice. Ja som už dva také strovile — klamal — vypí do dna. Spýtavo naňho pohladel, dopila, a keď si črpák brála, chytrá sa k nemu nahla — aby si vedel, aká je sladká! — a bozkala ho rovno na ústa. Rovno na ústa!

— Čo je, Jánoš? — vyrušil ho knieža z medového sna. — Unavil si sa? Vystrieda ťa Adam.

— Nie, vaša jasnosť, — mykol Juro zeleznou tyčou, vyvrátil ju a niekoliky kívavými pohybmi vylomil.

— Bravo! Nevedel som, že to ide tak ľahko.

— Ľahko! Až teraz si Juro uvedomil pálivosť čerstvých mozoľov. Márna vec, od každého nástroja, kým sa s ním človek neskamaráti, navrie iný mozoľ.

— Až teraz začínam celému podujatiu veriť, — rozveselil sa knieža a vyzval Brezovického. — Teraz podte vpiľ, Adam!

Panoš zdvíhol ruky plné papierov: nevidíte, že vám upratujem písomnosti?

Pohyboval sa ako mucha v emare.

— Ach, vy! — s odporom sa odvrátil knieža.

— O mrežu sa postarám sám, — šúchal si Juro mozoľ a zalizoval jazykom. — Bude treba iné.

— Čo?

— Zapáliť sviečku...

— Ešte je svetlo! — vybuchol Adam Brezovický.

— Zapáliť sviečku, — opakoval pojne Juro, — nad plameňom nahriať

druhú, sformovať presne podľa vyloženej tyče, začaťť alebo začieriň saďami a upevniť na prázdnne miesto.

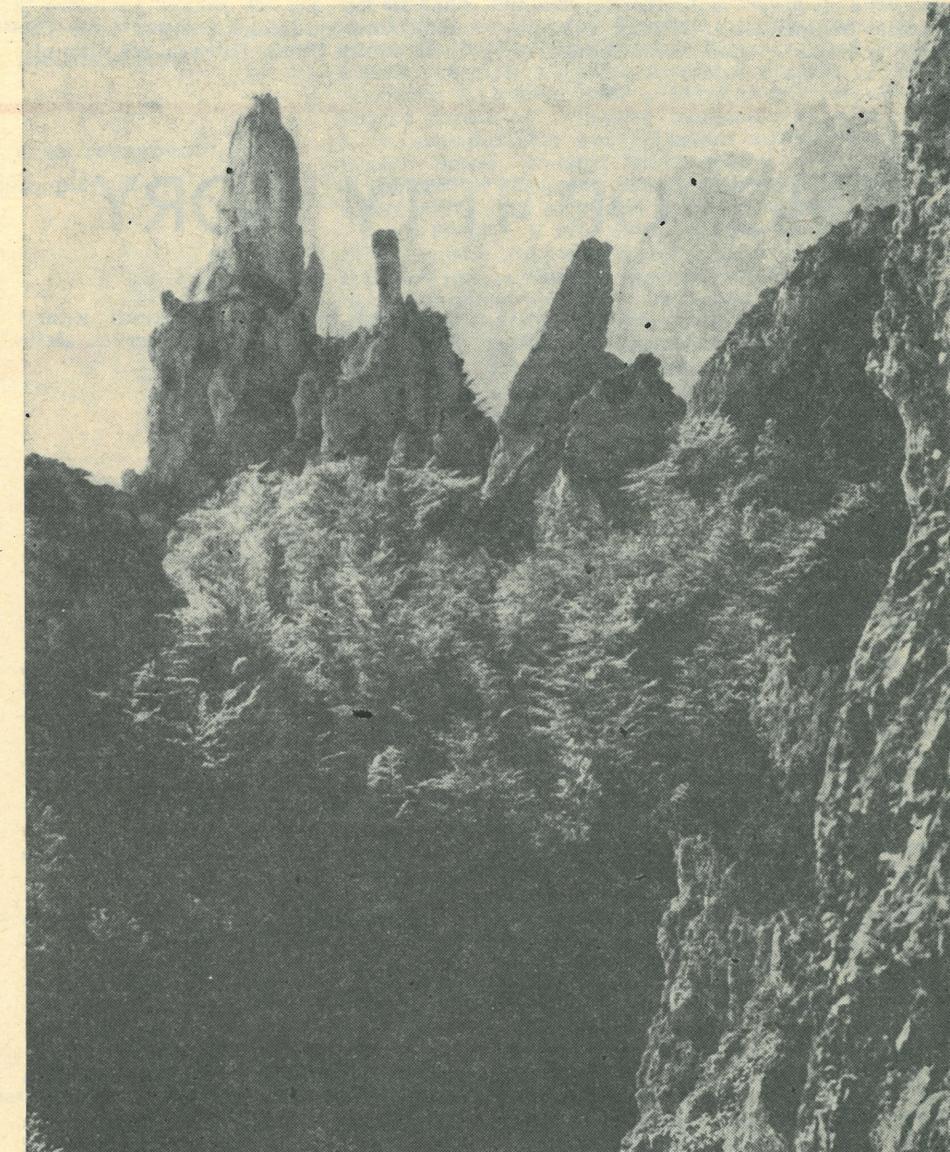
— Hľaposti! — dudral panoš a knieža bol tiež nerozohný.

— Kvôli kontrole, — vysvetľoval Juro presne podľa pokynov kniežnej a kapitána Lehmana. — Aj po násype môže prejsť človek a zbadá.

— Správne! Adam, berte sviečky a robe, ako ste počuli. Písomnosti si dám sám do poriadku.

Adam Brezovický sa neochotne odkvíkal od stola. Ustavične v ňom vreli žličky. Snival o vojenskej kariére a zaťaľ musí hniť v temnici s pánom. Nielen hniť, lež aj robiť, čo mu prikáže — sice nepriamo — akýsi odkúndes. Ani šľachtic, ani armálista — nič.

Skalné mesto pod Veľkým Rozsutcom — Jánošíkova krajina.



# V JABLONKE PRED MATURITOU

O niekolko týždňov sa na všetkých stredných školách začnú maturity. K skúškam despolosti pristúpia desaťsíce absolventov lycí, priemysloviak a iných odborných škôl. Medzi tohoročnými maturantmi bude aj 91 žiakov všeobecnovzdelávacieho lycia v Jablonke, v tom sedem navštievajúcich hodiny slovenčiny na tejto škole.

— Hoci k maturitám je ešte hodne času — hovorí prof. slovenčiny, mgr. HELENA PÁLENIKOVÁ — moji žiaci sa už dnes usilovne pripravujú. Cheľ obstať čo najlepšie. Ani nie div, vedľa väčšina mieni pokračovať v štúdiu na vysokých školách. Záujmy sú rôznorodé. Ide najmä o také smery, ako slovenská filológia, technika, lesné inžinierstvo a pod. (písali sme o tom v Živote č. 5/77, str. 8—9 — poz. red.) Sú veľmi usilovní, dobre sa učia a tak dúfam, že skúšku despolosti zložia úspešne.

V živote každej školy maturity znamenajú istý významný medzník. Spájajú sa jednak s odchodom do sveta jednych žiakov a súčasne s príchodom na ich miesto v škole druhých. V dejinách jablonského lycia bolo takýchto medzníkov už dvadsať a tohoročné maturity sa vlastne budú konať po 24. raz.

— Za toto obdobie — hovorí námesník riaditeľa — mgr. ANDRZEJ MADEJA — lycium v Jablonke zavŕšilo už okolo 1500 absolventov, prevažne z Oravy a Spiša. Je to už pekný počet ľudí so stredoškolským vzdelaním, pochádzajúcich z oblastí, ktoré kedy patrili k najchudobnejším a najzastalejším. O práci školy a jej úrovni však nerozhoduje počet absolventov, ale to, kolko ziskali vedomosti, teba ako obstarali v konfrontácii so životom — budťo ako študenti na vysokých slebo rôznych odborných pomaturitných školach, budťo bezprostredne v práci. Musím poznamenať, že

absolventi nášho lycia si väčšinou úspešne počínajú tak na polských vysokých školách, ako aj v Československu. Dnes sú z nich znamenití odborníci — inžinieri, lekári, novinári, pedagógovia, pracujú na rôznych zodpovedných miestach...

Lycium v Jablonke, ktoré ako vieme, je určené predovšetkým pre mládež z Oravy a Spiša, môže v školskom roku 1978/79 prijať ok. 105 žiakov do prvého ročníka. Až keď ostanú volné miesta, vtedy sa prijímajú žiaci z iných oblastí. Je to teda pre spišskú a oravskú mládež najvhodnejšia všeobecnovzdelávacia stredná škola už aj preto, že sa nej môže učiť slovenský jazyk. Dokonca aj v prípade, keď sa tento jazyk neučila na základnej škole. Všetky dôležité zo vzdialenejších obcí majú túna zaistené ubytovanie v internáte, ako aj stravovanie v školskej jedálni. Chlapci bývajú zatiaľ na priváte, pričom však aj oni sa môžu stravovať v škole.

Terajšia školská základna v Jablonke, ako zdôrazňuje vedenie lycia, je už nevystačujúca. Je potrebný ďalší internát a zakrátko, v súvislosti so školskou reformou a zavádzaním všeobecnej desaťročnej strednej školy, budú nezbytné ďalšie vyučovacie miestnosti, ďalšie investície. — So zreteľom na to — hovorí námesník gminného riaditeľa škôl mgr. JÓZEF PIERÓG — pri dnešnej škole č. 1 pristupujeme k výstavbe celého pavilónu na 24 tried.

Výstavba sa začne už tento rok. Došli sme na ňu už 11 mil. zl z Leniňovej huty pri Králove, ktorej pracovníci už roky posielajú k nám svoje deti na rekreáciu. Mohlo by sa zdať, že je to príliš veľká investícia, avšak počítia sa s tým, že v budúcnosti do dobrejšej gminnej zdržiacej školy v Jablonke bude predsa chodiť ok. 1300 žiakov. Pre takýto počet musí byť teda školská základna značne väčšia ako máme teraz.

To je iba jeden z plánov, ktoré sa bude v oblasti školstva realizovať v Jablonke v najbližšom období. Vedenie školy si však kreslí plány aj do ďalšej budúcnosti. Tak napr. uvažuje sa o utvorení v Jablonke pomaturitného odborného štúdia, na ktorom by si mohli dopĺňovať vedomosti absolventi všeobecnej desaťročnej školy. Zatiaľ ešte nevedno, či to bude štúdium prírodovedného smeru alebo niejaké iné. Mohlo by sa však zriadiť na ňom aj štúdium slovenčiny, čo by bol pre krajských absolventov mimoriadne prospěšné.

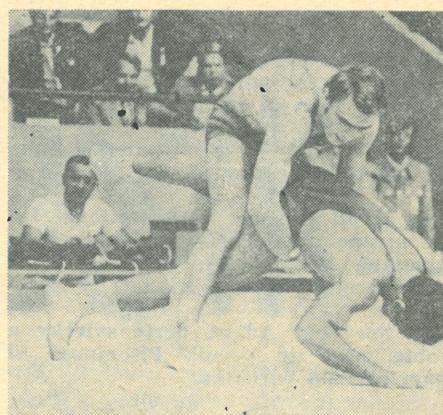
Do konca školského roku už nie je ďaleko. Oravská a spišská mládež, najmä z posledných ročníkov základných škôl, má už iste ustálené plány na najbližšiu budúcnosť. Nepochybujeme, že v týchto plánach bude aj štúdium na lyciu v Jablonke, v tom aj štúdium slovenského jazyka.

JÁN ŠPERNOGA

## Športové zaujímavosti

### NAJLEPSÍ MÁCHA

Poznali sme už mnoho vynikajúcich športovcov, ktorých odborníci, novinári a vôbec milovníci športu zvolili do desiatky najlepších v tej či onej krajine. Tak napr. v Poľsku, ako vieme, zvíťazil păťbojar Janusz Peciąk, vo Švédsku lyžiar Ingemar Stenmark, v NDR výškarka Rosemarie Ackermanová, na Kube bežec Alberto Juantorena, v Rakúsku automobilista Niki Lauda, v Bulharsku bežkyňa Petrová. Za najlepšieho športoveca vlaňajšieho roku v Československu zvolili zápasníka Vítězslava Máhu (na snímke). Pripromeňme ďalšie poradie: Miroslav Rolko (plávanie), Ján a Jindřich Pospišilovi (bicyklebal), Vladimír Vačkář a Miroslav Vymazal (cyklistika), Petr Sodomka (vodný slalom), Květoslav Mašta (motorizmus), Helena Fibingerová (atletika), Anna Matoušková (sá



lová cyklistika). Josef Plachý (atletika) a František Pospíšil (hokej).

Vítězslav Mácha je v súčasnej dobe nepochybne najlepším borcom na svete v gréckorímskom zápasení vo váhe do 74 kg. Má 29 rokov, pochádza z Krmelina, nadáleko Ostravy a je členom klubu Baník Ostrava. Na olympij-

ských hrách v Mnichove (1972) vybojoval zlatú medailu a na OH v Montreali (1976) — striebornú. Medzičasom, v roku 1974 získal titul majstra sveta. Vlani bol ešte úspešnejší, vybojoval dva tituly — majstra sveta a Európy. Preto zaslúžene dostal aj titul športovca roka 1977.



### PRÍPRAVY NA MUNDIAL 78

Polskí futbalisti majú bohatý program príprav na majstrovstvá sveta v Argentíne, kde ich prvými súpermi (v druhej elimináčnej skupine) budú celky NSR, Mexika a Tunisu. V rámci tohto programu, okrem niekoľkých sústredení, zohrajú aj päť medzičasových zápasov: s Luxemburgom (22.3.), Gréckom (5.4.), Severným Írskom (12.4.) a s družstvom Peru (23. apríla). Piatým súperom bude najpravdepodobnejšie Rakúsko alebo iný celok. Okrem týchto zápašov zohrajú v máji aj tri sparingové stretnutia a to v takom časovom rozpätí, ako sa

bude hrať v Argentíne. Partnermi budú klubové družstva s NDR, Portugalská, Francúzska budú Talianska. Prvej deň júna zahája majstrovstvá sveta zápasom s NSR.



### ZO ŠPORTOVÉHO KALENDÁRA

6.4. — Mnichov — finále Európskeho pohára v basketbale.

10.—16.4. — Monte Carlo, Mexico City — tenisové turnaje o Grand Prix.

13.—16.4. — Francúzsko — cyklistické preteky Tour de Vanhuse za účasti polských a československých cyklistov.

20.—23.4. — Vratislav — majstrovstvá Polska vo vzpieraní.

21.—23.4. — Oslo — majstrovstvá Európy v grécko-římskom zápasení.

28.4. — 15.5. — Praha — majstrovstvá sveta v hokeji skupiny A.

## PRÍHOR TETY DORY

A.S. Z KROSCIENKA. Mám 19 rokov a pracujem v našom mestečku v úrade. Asi pred pol rokom stretla som na ulici chlapca, ktorý svojim zjavom veľmi na miňa zapôsobil. Neviem, ako sa s ním zoznámiť? Je totiž nesmelý a starší ako ja asi o 10 rokov. Stretnav ho dosť často, keď ide z práce so známymi. Vidím, že si ma všima, ale dodnes sa mi neprihovoril. Samo neurobím prvý krok, lebo sa mi zdá, že sa to nesluší. Mám naňho jednoducho zabudnúť?

Ja by som zase položila otázku, či stojí za to zoznámiť sa s nemotorom. Vedľa iba takto možno dnes nazvať mladého človeka, čo sa nedokáže prihovoriť dievčačatu, o ktoré predsa prejavuje záujem. A keď tento záujem je obojstranný, čo si snáď môhol všimnúť, netreba ani veľkej smelosti či odvahy. Niekedy však stojí za to, lebo nemotornosť v nadvážovaní známosti s dievčačom môže znamenať charakterovú jemnosť. V takomto prípade sa dievča môže pokusiť o prvý krok. Dokáže tým svoju rozhodnosť a iniciatívlosť, čo je pre nemotoru znamenitá a vitaná povahová vlastnosť. Takáto známost sa potom môže vyvíjať veľmi slabne — podľa zásady, že protikladu sa príťahuje. Ako to urobiť? Je na tisíce spôsobov. Vari najjednoduchšie

bude pri najbližšom stretnutí usmiate sa a povedať mu trebars servus alebo ahoj. Nič neriskuješ.



M.B. Z NEDECE. ... Neraz počujem, ako kolegyne a známe hovoria, že niekto s niekym flirtuje, hoci podľa mojej mienky ide o obyčajné kamarátske vzťahy. V čom je podstata flirtu?

Sklon mužov k flirtovaniu sa dnes prijíma spravidla dosť zhovievavo. Záčina rozeúľovať až vtedy, keď žeňatý alebo s niekym trvalo zviazaný muž využíva každú príležitosť, aby popliejal hlavu inej žene. Podľa mienky niektorých psychológov príčinou takého konania je snaha zdôrazniť za každú cenu svoju nezávislosť. Mnohí muži flirtujú bez akéhokoľvek výberu len preto, aby dokázali seba a iným svoju „stopercennosť“.

Je zaujímavé, že muž, ktorý sa za chrbotom manželky pokúša flirtovať, na podobné snahy z jej stránky reaguje vždy ostro. Predovšetkým číti sa hľadáko uraznený vo svojej mužskej dôstojnosti. Za druhé — medzi väčšinou mužov je silne zakorený pocit vlastníctva voči manželke. Za tretie — väčšina mužov a tak isto aj žien je jednoducho ziaľivá. Každý muž hľadáci na svoju flirtujúcu manželku pripisuje jej

také isté úmysly, akými sa sám riadi v podobných situáciach, teda — že flirt je prostriedkom k cieľu.

Väčšina mužov nevie flirtovať, lebo im v podstate vždy ide o to isté... A predsa flirt vo veľmi voľnom preklade z angličtiny dalo by sa nazvať ako plná koketnosti hra s láskou. Je to te-

da zábava, svojrázny spôsob budovania legendy o sebe — preto nie div, že ženy sa v tejto hre vyznajú oveľa lepšie ako muži. Flirtujú preto, aby si overili svoj vplyv na „silné pohlavie“. Pre veľkú väčšinu mužov je to práve opačne: flirt, ktorý nekončí intímnym tete-à-tête (zoči-voči), sa chápe ako osobná porážka.

## naša foto-hádanka

Naša snímka predstavuje jednu z najpopulárnejších československých speváčiek posledných rokov. Získala rad cien na medzinárodných súťažach a festivaloch. Niekoľkokrát vystupovala aj v Poľsku, o.i. na vlaňajšom festivale v Sopote. Napíšte nám a pošlite do redakcie meno a priezvisko tejto znamenitej speváčky, ktorého britský časopis Music Week udelil vlni cenu nazvanú Hviezda roka. Medzi autorov správnych odpovedí budú rozlosovane knižné odmeny.

Na snímke v č. 1/78 bol, samozrejme, Štefan Kvietik. Hral v takých filmech a hráči ako: Vojna a mier, Červené víno, Boxer a smrt, Skrytý prameň a iné. Knihy vylosovali: Janina Galovičová z Kacviny, Zofia Koreňová z Lodzi a Mária Valová z Krakova.





Médirytina Cyrila Boudy

PAVEL KOYŠ



Tvrďa, čas je nezastaviteľný.  
Vedela to už biela antika.  
Prácou svojich mlynov, svojich dielní  
každého čas sa časom dotýka.

Pozastaví sa čas nebadane,  
kolískou Zeme to však nepohnie.  
Ked' krv mizne z mozoľnej dlane,  
na chvílu si musí postáť, lebo hned'

zas rozbieha sa nezastaviteľný,  
neskrotný v behu ani pred smrťou,  
ktorá cieli z nepoznaných strieľní.  
Cas nestráca sa ani v piesku slov,

ani v prachu, na ktorý sa rozsypeme.  
Čas je najnepoznanejšie plemä.

## slovník Života

44

POESKY	SLOVENSKY	ČESKY	ciar-	hrôza,	hrúza,
chwa- lić	chváliť,	chválit,	ki	zimomriavky	husí kúže
chwalipięta	velebiť	velebiť	ciasno	tesne	těsně
chwała	chvästún	chvästoun	ciastko	zákusok	zákusek
chwast	sláva, čest	sláva, čest	cias- to	cesto,	těsto,
chwat	burina	plevel	ciac	múčnik	moučník
chwiat	chlapič	chlapič	ciag	tať, sekáť	tít, sekáť
chwieć	triast	trášt, chvět	ciaglač	taň, priebeh	taň, průběh
chwiej- nosć	kolísanie,	kolísání,	ciagle	stále	stále
chwila	nerozhodnost	nerozhodnost	ciaglosć	plynulosť	plynulosť
chwytać	chvíla, okamih	chvíle, okamžik	ciagnac	tiahnuť	táhnout
chyba	chytenie, úskok	chopení, úskok	ciagnik	traktor	traktor
chybki	chytat	chytat	ciąża	tehotenstvo	tehotenství
chybotać	asi	snad, asi	ciąże- nie	priťažlivosť,	priťažlivost,
chybotliwy	hbitý	hbitý	cichaczem	gravitácia	gravitace
chyłkiem	hojdať	kymáčet se	cicho	potichu	potichu
chytrość	vratký	vratký	eicky	tiehý, pokojný	tiehý, klidný
chytro	úkradomky	úkradkem	ciez	tieč	téci
chyrus	prefíkanost	chytrost	ciez	kvapalina	kapalina
chytry	lstivo	chytře	cie- kawie	zvedavo,	zvědavě,
chyzość	prešibanc	chyrák	ciekawieć	zaujimavo	zajímavě
ciało	lstivý	lstivý	ciekawostka	zvedavec	zvědavec
ciałopalenie	hbitost	hbitost	ciekawosć	zaujimavá vec	zajímavá věc
ciamajda	telo	tělo	ciekly	zvedavost	zvědavost
	kremacia	kremace	ciele	tekutý, kvapalný	tekutý, kapalný
	tarbos	nekňuba		tela	tele

## Za trochu lásky

Za trochu lásky šel bych sväta kraj,  
šel s hlavou odkrytou a šel bych bosý,  
šel v ledu — ale v duši věčný máj,  
šel vichřicí — však slyšel zpívat kosy,  
šel pouští — a měl v srdeci perly rosy.  
Za trochu lásky šel bych sväta kraj,  
jak ten, kdo zpívá u dveří a prosí.

LÍDE  
ROKY  
UDÁLOSTI

## BŘEZEN – MAREC

1.III.1943. Ústřední výbor Polské dělnické strany vyhlásil ideovou deklaraci strany Za co bojujeme, jíž vyzýval polský národ do boje za svobodné, nezávislé a demokratické Polsko a vyslovil se pro pokrokové společenské reformy v zemi a dobré sousedské vztahy s SSSR. V deklaraci bylo m.j. uvedeno: „Budoucí svobodné a nezávislé Polsko musí být národním vlastnictvím širokých mas pracujících. Její politicko společenská základna musí spočívat na širokých zásadách lidovlády cíli demokracie.“

5.III.1953. Zemřel Josef Stalin, sovětský revolucionář, v letech 1922–1953 generální tajemník ÚV KSSR, v 1941–1953 předseda Rady ministrů SSSR, maršál SSSR (nar. 23.XII.1879).

8.III. Mezinárodní den žen  
8.III.1943. U Sokolova nedaleko Charkova po prvé bojovala československá vojenská jednotka v SSSR. Její vznik souvisí s československo-sovětskou dohodou podepsanou 18.VII.1941 v Londýně o tom, že sovětská vláda dává souhlas k vytvoření československé jednotky v SSSR a s úsílim moskevského vedení KSČ s K. Gottwaldem v čele. Sídlem jednotky se stalo tehdy 30tisícové jihoitalské město Buzuluk. Po téměř celoročním intenzivním výcviku 1. československý samostatný polní prapor v počtu 941 mužů a 38 žen, pod vedením podplukovníka Ludvíka Svobody dne 30.I. 1943 vstoupil na svou bojovou cestu směrem na západ od uralských hor. 40 dní později prapor v rámci 25. sovětské střelecké divize 3. tankové armády podstoupil svůj bojový křest při obraně vesničky Sokolova. Boj trval do 14. března. Československý prapor hájil úsek široký 10 km podél řeky Mže a jeho úkolem bylo nepropustit nepřátelské tanky směrem na Charkov, po Kyjevě druhé největší město na Ukrajině. Nejvyšší sovětské orgány vysoko ocenily bojové úsilí československé jednotky. Prezidium Nejvyššího sovětu SSSR udělilo nadporučíku Otakaru Jarošovi, veliteli 1. roty, který padl při obraně Sokolova, jako prvnímu cizinci titul hrdina Sovětského svazu in memoriam. Velení praporu plukovník L. Svoboda byl vyznamenán Leninovým řádem. Celkem 87 čs. bojovníků u Sokolova bylo vyznamenaných sovětskými řády a medailemi.

Po bojích o Sokolovo byl 1. čs. prapor přesunut do Novochoperska, kde se na jeho základě z dalších dobrovolníků utvořila na podzim 1943 1. čs. brigáda s 3717 příslušníky, která se zúčastnila osvobození bojů o Kyjev — hlavní město Ukrajiny, a pak postupovala dál na západ. V té době v městě Jefremově, asi 240 km jižně od Moskvy, se formovala — většinou ze Slováků, kteří v říjnu 1943 přešli na stranu Rudé armády — 2. čs. paradesantní brigáda, v níž byli i naši krajané z Oravy a Spiše.

V březnu 1944 byla 1. čs. brigáda pod velením brigádního generála L. Svobody přesunuta do volynské oblasti, kde se do československého vojska přihlásilo přes 12 tisíc českých dobrovolníků, kteří na Volyni žili od minulého století. Tím se vytvořily příznivé podmínky pro spojení všech československých jednotek v SSSR v první čs. armádní sbor, který se po boku Sovětské armády zúčastnil vítězných bojů v karpatských horách, dobyl Dukelský průsmyk a dalších 8 měsíců bojoval až do vítězného 9. května 1945 a osvobození československé území od fašistické okupace. Po válce se 1. čs. armádní sbor stal základem nové Československé lidové armády, která chránila svou vlast a společně s ostatními armádami socialistického spojenectví stojí na stráži míru a socialismu.

8.–18.III.1945. V této době vojáci 1. armády Polští vojsci dobývali Kolobrzeg, který byl na zvláštní rozkaz Hitlera změněn v důležitou pevnost obranného systému, obklíčenou třemi prsteny obranných linií. Neobyčejně těžké a krvavé boje se skončily 18. března dobýtím přístavu a města Kolobrzegu. Těhož dne se uskutečnil akt zasnoubení Polska s mořem; byl to symbol osvobození Západního Pomořanska a baltského pobřeží.

9.–10.III.1957. V Krakově se konal zakladací sjezd první celostátní organizace české a slovenské národnosti menšiny v Polsku — Kulturní společnosti Čechů a Slováků.

10.III.1947. Za pobytu československé vládní delegace s předsedou vlády Klementem Gottwaldem v Polsku byla ve Varšavě podepsána Polsko-československá smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci, která se stala mezníkem v dějinách vzájemných vztahů obou našich zemí a událostí s obrovským významem pro rozvoj vzájemně prospěšné politické, ekonomické i kulturní spolupráce na základě bratrských a přátelských vztahů. Tato smlouva byla dále rozšířena a prodloužena na dalších 20 let dne 2.III.1967.

14.III.1953. Zemřel Klement Gottwald, zakladatel a generální tajemník KSČ, protifašistický bojovník, první dělnický prezident ČSR (nar. 23.XI.1896).

18.III.1943. Ve varšavském Starém Městě (Starejówce) v Mostové ulici byla agenty gestapa obklíčena skupina významných funkcionářů Polské dělnické strany a Svazu boje mládeže (ZMW), která se bránila. V přestřelce byla raněna, a druhý den v hitlerovském vězení Pawia zemřela, funkcionářka PPR, organizátorka a první předsedkyně ZWM, bojovnice za národní a společenské osvobození Polska Hanna Szapirova-Sawická (nar. 21.XII.1917).

27.III.1943. Na návrh polských komunistů byl v SSSR založen Svaz polských vlastenců, který byl organizátorem 1. armády Vojska polského v SSSR.

# POD SKALOU



Na snímkach: hore — v pivničach Nedeckého zámku vyhrala vyšnolapšanská kapela; dolu — záber z vystúpenia súboru z Krempach.

Foto: E. Kaczmarek a V. Švec



## SPIŠSKÁ ZIMA

Takto názov malo zaujímavé kultúrne podujatie na Nedeckom zámku, ktoré zorganizovali v nônoch 28.—29. januára t.r. Vojvodský výbor Zväzu socialistickej polskej mládeže v Novom Sáči, Gminný výbor ZSPM a gminné kultúrne stredisko v Nižných Lapšoch.

Prvý deň sa konala súťaž amaterskej fotografie i večierok poézie a ľudového vyprávajstva. V tejto prvej súťaži pekný úspech dosiahli mladí amaterskí fotografi z Krempach Valent Švec a Alexander Lojek, ktorí vystavovali cyklus snímkov z krempašskej oblasti a obsadili prvé miesto. Za víťazstvo v súťaži dostali, samozrejme, pekný diplom. Zaujímavý bol aj program ľudových vyprávajcov, ktorí svoje rozprávky a povede predvádzali v starých pamiatkových pivničach Nedeckého zámku. Tu sa dobre umiestnil obsadzujúci druhé miesto reprezentant Krempach Emil

Brzyzka, ktorý vyrozprával peknú rozprávku nazvanú Zbojnice skalky.

Na druhý deň nedeckého podujatia sa konala prehliadka ochotníckych folklórnych súborov. Zúčastnili sa jej súbor z Nižných a Vyšných Lapšov, MS KSČaS z Nedece a Kacvina a súbor ZOR z Krempach, pôsobiaci pri miestnom kultúrnom dome. Vystúpenia, ktoré prebiehali v sále Obecného ľudového domu v Nedece, sa veľmi páčili početne zhromaždeným divákom. Hodno poznamenať, že prvé miesto na prehliadke obsadil súbor z Krempach a získal hlavnú cenu. Druhé miesto a cenu vo výške 2 tis. zl získal súbor našej Spoločnosti z Nedeca pod vedením kr. Žofie Bogačíkovej. Súbory predviedli časť programu v slovenčine a časť v spišskom nárečí.

VALENT ŠVEC

Na križovatke pri Fríde stojí skupinka detí s taškami a výkami v rukách. Vyšli zo školy a jú na nejaký autobus, ktorý by idoliesol domov, do Falština. Cakajú každý deň, ráno a poobede. Faške deti z 5. až 8. triedy chodia do školy vo Frímane, vzdialenos 5 kilometrov. Niekoľko sa najajú a vtedy musia šliapať pešo. Žitava sa to, aj keď neprišli často. I sa už tak stane, vtedy radšej majestu do školy ako zo školy. Cesta vede totiž strmo do kopca, k nečakanému príliš dlho. Na križke sa zastaví „kombinát“ — ríma nastupuje do prázdnego auta novotarského obuvníckeho komu a o desať minút sme vo Falštine.

Táto malická dedinka má na svahu kopca leži v zákrutej zákrute, ktorá tunu tvorí novú, vedúcu z Nového Targu k ďalekému zámku a Dunajcu. Je tu cez päťdesať čísel s asi 250 obyvatelmi. V dolnej časti obce stojí mala budova dávnej pánnej kúrie barona Jungenfelda a iné stavby, dneš z nich je dnes základná škola. Pomedzi domy vede spleť chodníkov a cestičiek. Všetko sa nachádza v strede dedinky, ktorá má celú Falštín. Prameň zurci, vody stačí pre každého, aj počas suchého leta. Treba ju však vysúdobiť alebo nosiť vo vedrách.

Falštinski školáci čakajú na križovatke pri Fríde.



## stáva sa aj takto...



**PAUL FRECKER**, študent malírskej akademie, se rozhodl začať súťažiť v legraci voleb královny krásy, organizovaných ve známých britských lázních Brightonu. Představil se porotě jako jedna z 34 kandidátek. První kolo soutěže absolvovala velice úspěšně. Členům poroty se líbily jeho dlouhé, štíhlé nohy, rozkošné lokny tmavých vlasů a půvabný pohled očí se závojem dlouhých řas. Soupeřkyně však byly žárlivé a přece jen se jim něco nezdalo a tak vyslídily, že si okouzlující kráska vyplňuje v šatně podprsenku vatou. Rozhořčeně žádaly, aby se Paul do naha svlékl. Hoch se musel k svému podvodu přiznat. Prohlásil, že chtěl vyzkoušet neomylný zrak a vodus znalců ženské krásy z poroty. Studentovi byl jeho kouskem odpuštěn a za královnu krásy byla zvolena Dawny Lutherová. Na snímku ji vidíme s Paulem, který si ještě jednou oblékl večerní toaletu, aby mohl být pořízen snímek na památku.

**V HONBE ZA HOLUBOM.** Skutočnú senzáciu prežili obyvateľia malého mestečka Herrenschofen v NSR. Istý letný deň zámožná obyvateľka mestečka, pani Mucková dostala čudnú poštovú zásiel-

ku: krabicu, v ktorej bol živý holub a cedulka, písaná tlačenými písmenami: „Prosím, aby ste vložili 300 mariek do igelitového vrecuška a upevnilo ho pod krídlem holuba. V opačnom prípade vaša dcéra bude zabítá.“ Prestrašená pani Mucková utekala na políciu, ktorá sa prípadom začala väzne zaoberať. Únosy a vraždy sú predsa v tejto krajine stále častejšie. Avšak policajti prišli na dobrý nápad: pokropili holuba svietielkujúcim preparátom, aby sa odlišoval od iných, vypustili ho — a hned za holubom vystartoval vrtuľník. Vták párkrtá zakrúžil a potom sa pokojne vrátil do holubníka pri istom dome, v ktorom bývala všeobecne vážená rodina. Holubník a holub patrili jej 13-ročnému synovi Antonovi, vedomi slušnému, pokojnému chlapcovi, ktorý mal rád zvieratá. Anton sa ihneď priznal: „V novinách a televízii stále ukazujú rôzne vydierania a únosy, preto aj ja som chcel skúsiť, či moje holuby sa hodia na takéto účely. Ale predsa neurobil by som tomu dievčatku nič zlého!“ — priznal sa s pláčom 13-ročný „vydierač“. Samozrejme chlapec nemôže byť zodpovedný za svoj čin, ale jeho otec musel zaplatiť riadnu sumu za policajnú akciu...

**BABIČKA ZA VOLANTOM.** Milená policajt v Stuttgarte zastavil auto, ktoré prišlo v rýchlosťou vchádzalo do križovatky. „Prosím si vodičský preukaz“ — povedal zdvorilo a trochu bol prepený, keď zo starého Volkswagena vyletal na neho starší dámama. „Vôbec nemám vodičský preukaz, synček!“ — vedala milo 81-ročná pani Ingrid Krausová-Fernholzová, ktorá podnešie NSR robí v rozhlasovej vysielaní pre ako „teta Huberta“. Teta si urobila vodičský preukaz iba vo veku 65 rokov. Mala 77 rokov, dospela k záveru, že už príliš stará, aby riadila auto a vzdala vodičský preukaz. Ale bez auta cítila veľmi nepohodlnie. „Pomýlia sa — povedala nakoniec — som ešte premladá, aby som musela rezignovať na to.“ A ďalej riadila voz, ale bez vodičského preukazu. Darilo sa jej to celé tri roky až po stretnutie s prísnym polícom. Ostatne starsia dámama si nič nevzala zo svojho dobrodružstva. „Keď už aj nemám vodičský preukaz, nemôžu mi vziať!“ — hovorí.

**MARIE A AL.** Švajčiarky nikdy boli symbolom ženskej krásy a kúzla, nemenej urobili veľkú uměleckú kar-

# OKOĽOU

idman stojí a aktorkami a čakajú na ich odviedzol jú takto každý Falštinčin de-totí do škôrom asi kine nedočkajú a Žial, súva sa Ked' a už iajú cestu do a domu ve Dnes nečarízovate sa výchle nastu-tobusti novom-ombinu a o stine.

učupená na lí velká zá-ová cesta, ve- Nedokém dopy cez obyvatelmi. rozsiaha bu- túrie horona. V jednej z la, štvrtiach zložiťa splet etky sa schá- kde sa na- ziacia celému vrtku, vody s najruchšie- pozit v sudech

a autobus na križovatke vo Fridmane.



Predsedu MS KSČaS vo Falštine kr. Jozef Nálepka

Hľadám predsedu miestnej skupiny KSČaS, krajana Jozefa Nálepku. Nie je však doma, má sa vrah vrátiť o hodinu. Idem preto za podpredsedom a zároveň vedúcim klubovne MS, krajana Andrejom Horničákom. A tu sa začína pre mňa patália. Totiž vo Falštine každá tretia rodina sú Horničákovci. Na správnu adresu možno dojsť len podľa osobitného, zvláštneho príme-nia. Jeden z Horničákov býva Vyše-cesty, druhý — Na konci, tretí je Od Kovolki, štvrtý Od Švajcernov atď.

U krajana Jozefa Horničáka mala v tento deň miesto významná udalosť — zabijačka. Už zdaleka sa niesla príjemná vôňa škvarenej bravčoviny. Dom plný ľudí. Pri stene koryto s polovicou brava, vedľa — na dvoch podstavcoch — široká doska s druhou polovicou, ktorú chlapci zručne spracúvali pod vedením skúseného majstra, práve podpredsedu MS. Obrezávali mäso z polta, krájali, solili, zase ženy vyvárali hrnce, vyprážali, čistili čreva na klobásy a jaternice atď. — Dobre ste traflí — hovorí po uvítaní kr. Jozef Horničák a pozýva rovnako stolu. — Musíte ochutnať, pre štastie, vedať jesto z čoho. Dobre sa nám ten bravček vykŕmil, slanina na štyri palce — a ukazuje mieru, širokú chlapskú dlaň.

Potom besedujeme o práci miestnej skupiny KSČaS, jej úspechoch a problémoch. — Máme peknú a veľkú klub-

ovňu — hovorí podpredseda MS kr. Andrej Horničák — v hasičskej remíze, lenže cez zimu býva málkedy otvorená. Nedostali sme pre ňu uhlie a v nevykurenej miestnosti sa nedá sedieť. Ked' je teplo, krajania ju radi navštievajú. Máme v nej televízor, tlač, nejaké hry — je pri čom posedieť. Samozrejme, týmto nechcem povedať, že už máme všetko. Zíšli by sa nám napr. nejaké knihy, mohol by tu pôsobiť nejaký hudobný súbor, ľudová kapela. Muzikantov máme, len chybajú hudobné nástroje. Kultúrny život by sa potom via zo rozhýbal.

O klubovni sa neskôr rozhovoril aj predseda MS, krajana Jozef Nálepka, ktorý sa medzitým vrátil. Za uhlím chodil viackrát, ešte na jeseň. Bol vo Fridmane, v GS v Czorsztyne, kde mu povedali, že pre klubovne vôbec budú mať uhlie snáď niekedy v marci. Je to dosť podivné, žeby pári metrákov uhlia pre falšinskú klubovňu znamenalo v GS-e až tak veľký problém! Klubovňa miestnej skupiny Spoločnosti slúži predsa celej obci, konajú sa v nej aj všetky obecné schôdzky, beseďa, stretnutia, je nevyhnutným prvkom spoločenského života vo Falštine.

Tento rok, ako povedal kr. Jozef Nálepka, plánujú klubovňu vymaľovať, chceť z nej vytvoriť ozajstné kultúrne stredisko obce. Bolo by však dobre, keby k ním častejšie chodili z KOV-u premietá slovenské filmy. Radi by uvítali aj nejaký krajanský folklór alebo divadelný súbor. Miestna skupina má 42 členov, predplácajú aj toľko čísel Života, ktorý čítajú prakticky skoro v každom dome.

Ešte jedno stretnutie, s riaditeľom obce, krajana Štefanom Horničákom. Hovorí, že obec dosahuje dobré výsledky v chove dobytka a ošípaných aj napriek tomu, že nemá najlepšie pôdne podmienky. Falštin si chce vybudovať vodovod, ktorý je obci mimoriadne potrebný. Hľadajú prameň nad obcou, čo by stavbu zjednodušilo, zatiaľ bezvýsledne. Vec je súrna, vedať majú iba jednu potipožiaru nádrž pri spomínamej studni. Teraz z bezpečnostných dôvodov hodlajú vybudovať druhú. Ľudia sú veľmi ostráviti a v obci už mnoho rokov neboli naštastie žiadnen požiar. Dozvedám sa taktiež o

rastúcom turistickom ruchu cez dedinu, ktorý iste stúpne, keď sa vybuduje čorsztynská priehrada. Vody budúceho jazera zaplavia asi 50 ha falšinského chotára.

Falšinčania sú tvrdí ľudia, zocelení pracou. Musia sa poriadne namorit, aby z tažkej kamenistej pôdy vyvali akútne urodu. Život sa s nimi nikdy nelákal. Sú však pohostinní a zhovorčí. Radi rozprávajú o svojich problémoch, radostiach a starostiah, radi si zaspomínajú. Krajanka Mária nálepková, 75-ročná, spomína na medzivojnové obdobie, keby sa vo Falštine muselo odrábať panštinu. Sama ešte chodila robiť na pánske 150 dní do roka. Panština trvala až do roku 1933, kedy zomrel posledný z majiteľov statku vo Falštine Csifasó Jungendorf. Tažké to boli časy...

Dnes sa im žije, samozrejme, oveľa lepšie. Hodne tamojších obyvateľov chodí do práce v novotargskom obuvníckom kombináte. Popri polnohospodárstve si mnohé ženy privýravajú domáckou výrobou behúňov a iných výrobkov, dodávaných Cepelii. A tak nie div, že medzi starými drevenicami vystárajú pekné murované domy.

Mnohí zo stretnutých krajánov hovoria o posledných obecných schôdzkach, na ktorých sa diskutovalo o dô-

chodkoch pre rolníkov. S uspokojením prijali rozhodnutie strany o dôchodkovo zabezpečení rolníkov aj keď podotýkajú, že na svojich nevelkých gazdovstvách nevyrobia a teda ani nedodajú štátu toľko polnohospodárskych produktov, ako v iných, úrodnejších oblastiach Polska, čo spôsobi, že ich dôchodky budú nižšie. Stážajú sa na SKR v Nedeci, ktorý ešte nedokáže dostatočne zabezpečiť rolníkom strojovú obsluhu niektorých polných prác, najmä pokial ide o kosbu sena a iných kŕmných rastlín.

Do Falština vede sice pekná cesta, ale spojenie s obcou má ďaleko k dokonalosti. Autobus tam premáva iba dvakrát denne. Zišiel by sa ešte aspoň jeden spoj. Osobitným problémom obce je stavebný pozemok pri remíze, ktorý gmina predala súkromníkovi, ktorý podľa mienky väčšiny obyvateľov mal by na ňom stáť nejaký verejnoprospešný objekt. Nie je plne využitá ani budova dávnej pánskej kúrie, v ktorej cez prázdniny bývajú deti na letnej rekreácii. V ostatných mesiacoch by táto budova mohla predsa slúžiť iným účelom, trebars ako noclaháreň pre turistov a rekreantov. Problémov majú teda Falšinčania dosť, ktoré však iste skôr alebo neskôr vyriešia.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA



Krajania Andrej (podpredseda MS KSČaS) Štefan a Jozef Horničákovci mali sice hodne práce, ale venovali chvíliku na rozhovor.

## stává se i toto...

Donedávna jediným švajčiarskym „vývozovým tovarom“ v oblasti filmu bola krásna Ursula Andressová. Naposledy však medzi najväčšie hviezdy sa zaradila Marthe Kellerová, 32-ročná herečka z Bazileja. Pochádza zo skromnej, malomestiačkej rodiny. Už ako malé dievčačko túžila po kariére tanečnice. Rodičia jej však čoskoro vytíkli z hlavy nápad íst do baletnej školy, keďže považovali toto povolanie za neisté. „Keď sa niekto narodil vo Švajčiarsku, nebuduje vzdušné zámky“ — hovorí Marthe Kellerová. Iba ako dospelé dievča Marthe Kellerová urobila to, čo dávno chcela: odišla do Francúzska a stala sa, už nie tanečnicou, lebo na to bolo príliš neskoré, ale herečkou. Hrávala v rôznych francúzskych divadlech, aj vo ſtúdiu, ale zatiaľ nič nepredpovedalo jej medzinárodnú kariéru. Až naráz, neočakávané pre ňu samú, „objavili“ ju vynikajúci americký režisér John Schlesinger. Angažoval Marthu ako partnerku Dustina Hoffmana. A potom sa už začala jej hollywoodská kariéra — štyri velké úlohy za 18 mesiacov! Marthe Kellerová je slávna a bohatá. Zmenil sa aj jej súkromný život; s doterajšími partnermi nebola šťastná. Jej priateľom bol istú dobu režisér Philippe de Broca, s ktorým má syna, potom sám veľký Clau-



**SOUDKYNE Z MIAMI**, Janice Revitzová, byla pred pěti léty první ženou v této funkci na Floridě a současně nejmladší soudkyní v dějinách USA. Tehdy o ni psaly všechny noviny a soudní siř, v níž vynášela rozsudky, byla vždycky přeplňena obecněstvem, novináři a fotografi. Mladá soudkyně nezklamala očekávání. Její rozsudky byly nevšední a velice přísné. Např. jednu milionářku, která v rozčílení zpoličkovala číšníka v restauraci, odsoudila k týdennímu umývání nádobí v též restauraci. Překročení dopravních předpisů trestala mytí cizích aut atd. Mírně a citlivě však soudila chudinu za drobné přestupy, většinou malé krádeže jídla z hladu. Část veřejnosti ji za to chválila, část byla nespokojená s jejími rozsudky.

Nadřízení byli s ní však zřejmě spokojeni, protože slečně Revitzové bylo nabídnuto místo soudkyně u soudu vyššího stupně. Odmitla je však, protože se meziň provdala a má několikanásobního chlapečka. Na snímku: atraktivní soudkyně z Miami.



Jednou ze základních forem činnosti národních výborů jako orgánů společenské samosprávy a důležitých členů společenské kontroly jsou komise, v nichž působí členové národních výborů a také představitelé různých prostředí, kteří byli do nich zvoleni. V rámci jejich činnosti udržují radní stálé styky s voliči, kontrolují různá hospodářská, sociální a kulturní zařízení a také místní orgány státní administrativy. Činně se společně s administrativními orgány účastní navrhování a předkládání na zasedání usnesení a posuzují vydávání příslušných nařízení. Stejně důležité je kontrolování plnění úkolů, vyplývajících z těchto usnesení a nařízení. Takové spolupůsobení podporuje mobilizaci sil a prostředků k provádění úkolů obsažených ve společensko-hospodářských plánech měst a vesnic.

Zkušenosť z minulých let ukázaly, že vypracovaný systém práce komisí národních výborů musí být zdokonalován a dopad činnosti radních musí být mnichem větší. Směřují k tomu i směrnice II. celostátní konference strany, hovořící o nutnosti zvýšit systematické práce komisi a prohloubit jejich dohled na plnění usnesení výborů a činnosti administrativy.

V činnosti komisi je stejně důležité i jejich výchovné působení, utváření správných vztahů mezi lidmi a kulturou společenského souzří. Další formou práce komisi je ovlivňovat činnost a rozvoj společenských organizací a zajišťovat veřejný pořádek. Základnou pro styky komisi s veřejností jsou schůze radních v jednotlivých prostředích za účasti zástupců místních orgánů a politických a společenských organizací.

Tomuto cíli sloužilo také zasedání komise pro dodržování zákonů a ve-

# VOJVODSKÁ KOMISE HODNOTILA KSČaS V ZELOVĚ

rejněho pořádku Vojvodského národního výboru z Piotrkowa Trybunalského, které se konalo dne 23. ledna t.r. v klubovně KSČaS v Zelově a jmenům předsedal její předseda Franciszek Szufladowicz. Tématem jednání komise bylo hodnocení činnosti společenských organizací, působících v Piotrkowském vojvodství, a zvláště oddílu Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Zelově. Na zasedání předseda komise a náměstek ředitele oddílu pro vnitřní záležitosti VNV Mieczysław Kołaczyk projednal výsledky činnosti této organizace; byly vojvodskými orgány vysoko hodnoceny. S činností Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Zelově seznámil členy komise tajemník oddílu Waclaw Luščinský.

Ve věcném a zajímavém jednání vystoupil také vedoucí administrativního oddílu vojvodského výboru PSDS Jan Słomkowski, první tajemník výboru strany v Zelově Józef Tosik, náčelník městského a obecního výboru Stanisław Baranowski a poslanec Bronisław Cieniewski. Bylo konstatováno, že společenské organizace, mezi nimi také KSČaS, jsou důležitou základnou pro působení a to nejenom kvantitativní, ale především kvalitativní a že činně přispívají k rozvoji organizované společenské síly. V každodenní práci uskutečňují program vytyčený stranicí a státními orgány. Aktivita spo-

lečenských organizací obohacuje vlastní činnost a současné době slouží potřebám místní společnosti.

Obrovské zadostiučinění vyvolalo vysoké uznání a poděkování Kulturní českému obyvatelstvu v Zelově za obětavý přínos k rozvoji Zelova, pěstování českých kulturních tradicí a činnou účast na přijímání a plnění společenských závazků. Kladně byly hodnoceny styky a spolupráce KSČaS s Československem a vysloveno přesvědčení, že činnost Společnosti se bude ještě pružněji rozvíjet ku prospěchu svých členů i Zelova. Tomuto rozvoji bude napomáhat stálá pomoc stranických i administrativních orgánů Zelova i vojvodství. V části zasedání, týkající se KSČaS, odpovídali na dotazy členů komise funkcionáři naší organizace Jan Novák, Adam Chalupec a Augustin Andrašák, kteří současně informovali komisi o celkové činnosti Společnosti. Zasedání komise se také zúčastnili členové oddílu KSČaS v Zelově Mieczysław Kimmer, Helena Jerská, Zenon Stejskal a Lýdie Smetanová.

Milým akcentem zasedání bylo předání medaile Dvacetiletí města Zelova s Janovým Słomkowským, která mu byla udělena usnesením národního výboru za mnohaleté zásluhy o rozvoj města a obce Zelova. Uvedeme také, že

funkcionáři KSČaS byli za společenskou práci mnohem vyznamenáváni státními vyznamenáními, vyznamenáními Fronty národní jednoty, diplomu a medailemi. V listopadě lonského roku byli vyznamenáni medailemi 20letí města Zelova za zásluhy našeho časopisu o popularizaci úkolů a úspěchů Zelova redaktori Adam Chalupec a Marian Kaškewicz.

Účastníci zasedání se v sídle Úřadu města a obce Zelova seznámili s problémy, úkoly a plány města a pak navštívili Zelovské závody bavlnářského průmyslu s novou přádelnou, o nichž piše vedle.

ADAM CHALUPEC



MEDAILE DVACETILETI MĚSTA ZELOVA

## PAMÄTNÝ JANUÁR 1945

A predsa bolo veľa snehu, na niektorých miestach aj 2 metri.

Volby sa u nás skončili o 14.00 hodine. Obyvatelia Harkabuza, odovzdávajúc svoje hlasy na kandidátov FJN, ako prví v našej gmine si splnili svoju občiansku povinnosť.

FRANTIŠEK HARKABUZ

Okrem Harkabuza aj iné obce na Orave a Spiši si vo voľbách počinali vzorne a skončili hlasovanie už v predpoludňajších alebo poludňajších hodinách. Tako bolo napr. v Novej Belej, Krempechoch, Lapšoch, Jurgove a iných dedinkách.

REDAKCIA

Bolo to pred tridsiatimi rokmi, na jeseň roku 1944. Nad našou dedinou Novou Belou a nad celým okolím viseli ľahké mračná, ale nie také občajné. V diaľke stále dunelo a toto dunenie sa zo dňa na deň približovalo. K našej dedinke sa blížil front a s ním aj oslobodenie. Esesáci brali ľudí, aby kopali záklupy. Čím viac sa blížil front, tým boli i bezohľadnejší.

Zo dňa na deň bolo u nás viacie Nemcov a boli aj stále krutejší. Napriek tomu ľudia sabotovali, lámali čakaný a lopaty, ničili náradie a ostatný materiál, ako drôt, klince, aby aspoň takto prekážali Nemcom v obrane.

Stále viac sme počuli o partizánoch, najmä po vypuknutí Slovenského národného povstania a hlavne potom, keď po čiastočnom potláčení SNP partizáni museli ustúpiť do hôr. Vtedy prišli aj do Krempech. Bolo to včera, 5. októbra 1944.

Partizáni chceli prejsť z Krempech do Novej Belej a

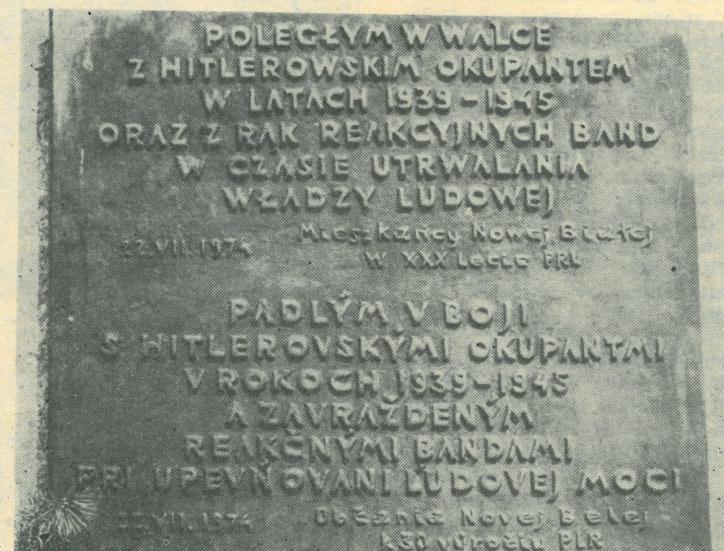
## HARKABUZ

## NOVÁ BELA

Pišem vám preto, lebo sa chcem pochváliť, že naša dedinka Harkabuz sa zvlášť vyznamenala v nedávnych voľbách do národných výborov, ktoré sa konali 5. februára t.r. Už o 9.00 hod. ráno odovzdalo svoje hlasy na kandidátov FJN 40% obyvateľov našej obce, v tom všetci členovia PZRS, hasiči a všetci členovia našej miestnej skupiny Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov. Hromadne prišla hlasovať mládež zo ZSPM, Krúžok videckých gádziniek.

Ako prvý prišiel hlasovať rolník Jan Labuda. Dostal kvety, tak ako aj najmladšia, prvý raz hlasujúca volička Mária Kovalčíková a dôchodkyňa Žofia Kandysová. Tešilo nás, že medzi kandidátmi do národných výborov sme odovzdali svoje hlasy aj na člena našej Spoločnosti, bývalého predsedu Miestnej skupiny KSČaS z Podsrni Krajanu Vendelína Kapuščáka.

Naši občania išli hlasovať s celými rodinami. Tak napr. jeden z našich krajanov Ferdinand Kapuščák, bývajúci na konci obce, prišiel k volebnjej miestnosti s rodinou na sanach. Hodne úsilia vynaložil náčelník z našej gminy v Rabe Wyżnej, ktorý sa postaral, aby všetky cesty boli zjazdné.



## ZELOV

Volby do národních výborů byly v našem městě úspěšné, hlasovalo celkem 99,92% občanů. Členy nového národního výboru jsou také krajané Karel Kupec, důchodce a předseda výboru oddílu KSČaS Jan Novák. Ve volebních komisích také pracovali naši členové Lýdie Smetanova a Wacław Luščinský.

První zasedání nového národního výboru města a obce Zelova zahájil nejstarší člen Karel Kupec. Přítomen byl člen vojvodského výboru PSDS Władysław Papis a představitel Vojvodského národního výboru v Piotrkowě Trybunalském Kazimierz Wiśniewski. Text slavnostní přísahy přečetl Karel Kupec a nejmladší členka NV Jadwiga Bednarekova po řádu vyzývala jednotlivé členy ke složení přísahy.

Předsedou NV byl jednohlasně zvolen první tajemník městského a obecního výboru strany Józef Tosik a jeho náměstky první tajemník závodního výboru PSDS Zelovských závodů bavlnářského průmyslu Jan Rogut a předseda Sjednocené lidové strany, ředitel spádové školy v Lubuszicích Feliks Clapa. U příležitosti zahajovacího zasedání NV byli zlatým, stříbrným a bronzovým Křížem za zásluhy vyznamenáni tři starostové; velitel vo-

ist ďalej práve vtedy, keď sa ľudia vracali z jarmoku v Sp. Staré Vsi. Pripojili sa teda k jarmočníkom a spoločne pokračovali v ceste, ale Nemci si to všimli a začali do nich strieľať.

V boji, ktorý sa vtedy rozprával, padol Ludvík Škvarek z Novej Belej a Silvester Soltyš, tiež od nás, bol ľažko ranený. Hoci ho previezli do nemocnice v Nowom Targu, zraneniu podlahol. Tretím zabitým bol slovenský partizán Eduard Tóth od Trebišova. V tomto boji bol ranený aj jeden sovietsky partizán, ale doposiaľ nevedeno, aký osud ho stihol. Vieme len toľko, že ho Nemci zobražali na voz a odvezli do Lopusznej.

Nastala zima. 26. januára 1945 začali u nás boje. Našu dedinu obsadili Nemci a Maďari, zatial čo v lese Bor, vzdialenosť od obce asi 1 km, boli sovietske vojská, ktoré postupovali od Sp. Starej Vsi smerom na Nový Targ.

Boli to veru tuhé boje. Nemci nechceli ustúpiť, bránili sa v zákopoch; palba trvala tri dni. Nová Belej utrpela veľké straty, ktoré by však boli ešte väčšie, keby naštastie nebola zafahla hustá hmla, že lietadlá bombardujúce okolité obce nad našou len preleteľi.

Dňa 28. januára 1945 poludni palba trochu stihla. Ľudia začali opatovať dobytok, kŕmili ho a nosili vodu na napájanie. Medzi nimi bol aj František Kalata, ktorý išiel pre vodu a vtedy bol ľažko ranený. Dlhé mesiace sa potom F. Kalata liečil v nemocnici.

Ten istý deň, večer, zas sa rozprával boj. Sedeli sme v pivničach a krytoch a báli sme sa, že budeme zažívať pochovanie. Počas frontových bojov v Novej Belej zahynuli: Jozef Kalata, Valent Kalata a príslušník pohraničnej stráže Imrich Sabo.

Bolo to naozaj strašné. Všetci sme túžobne očakávali osloboditeľov. Okolo polnoci prestala palba a vyšli sme z krytov — na dvore sme uvideli vojaká, ktorí sa nám prihovoril a o povedal, že „Germancov niet“, že sa už nevratia. Veľmi sme sa potešili, šli sme do domu, navariili sme čaj. Prišli aj sovietski vojaci, ktorí sa u nás zohriali a odpočinuli si. Po telých neprespaných nocach, sme sa opäť mohli pokojne vyspať.

Po oslobodení Novej Belej naši muži ďalej bojovali za oslobodenie Československa. Alojz Gavenda padol v boji za oslobodenie Vrútok 22.4. 1945 a je pochovaný Na Priekopu na Slovensku.

Po prechode frontu v Novej Belej a v Krempachoch boli dva mesiace na odpočinku a ďalšom výcviku partizáni. V Krempachoch do konca marca 1945 mali aj svoj štáb. Potom boli lietadlami prepravené

do letiska v Krosne na Českomoravskú vysočinu. Bojovali tam až do bezpodmienečnej kapitulácie Tretej ríše — 9. mája 1945. Jeden z týchto partizánov, Jozef Kurtiš z Kirovovo oddielu, býva dnes v Čechách. Máme na neho dobre spomienky.

Vojna skončila, ale bolo treba naďalej bdiť. V období upevňovania ľudovej moci, šarapatiли u nás rôzne reakčné bandy, ktoré sa nemohli zmieriť s výstavbou nového spoločenského poriadku. Ľudia si vtedy vela vytrpeli. V bojoch za upevnenie ľudovej moci boli zavraždení títo občanovia Novej Belej: Ján Krak, Ján Šurek, Jozef Chalupka a Ján Lapšanský.

Pri príležnosti 33. výročia oslobodenia spišskej zeme a našej obce, ako aj celého Poľska, položili sme vence a kytkice kvetov k pamätníkom hrdinov Sovietskej armády, padlých v boji s hitlerovskými okupantmi a k pamätníkom obetí padlých v boji za upevnenie ľudovej moci. Zameyseli sme sa nad dnami, keby sa rôdila sloboda a nový život.

FRANTIŠEK BEDNARČÍK

## páračky

Ešte sú v živej pamäti dozvuky posledného podujatia v Gminnom kultúrnym stredisku v Lopusznej a už tam zorganizovali ďalšie — tzv. Prucki, čiže páračky spojené so súťažou. (Je to starý zvyk, známy dobre na Spiši a Orave — red.). Lopusznanie Prucki sa už natrvalo dostali do kalendára podujatí, organizovaných tuna cez fašiangy. Hoci hlavným bodom programu bolo páranie peria, ale našla sa aj husacina, boli spevy a tanec, skrátka — všetci sa prijemne zabávali tak pozvaní hostia, ako aj tí, čo pre nedostatok miesta násobili dnu cez obloky.

Páraček sa zúčastnilo celkovo deväť Krúžkov vidieckych gaziďiek z nowotarskej gminy. Porota súťaže, ktorej predsedal riaditeľ Jozef Zgierski, udelenia päť rovnocenných prvých cien pre reprezentantky KVKG z Novej Belej, Krempach, Lopusznej, Pyzowky a Trutého. Štyri druhé ceny získali gaziďinky z Durština, Harklovej, Gronkowa a Dlugopola.

Okrem párania peria sa na lopuszniakom podujatí hodnotilo aj celkový regionálny program jednotlivých zúčastnených krúžkov. Tu už porota mala tvrdý oriešok, aby spravidlo rozdelila ceny. Nakoniec však rozhodla, že najlepšie spievali a tancovali gaziďiny z Krempach, Lopusznej a Gronkova. Hodno poznamenať, že významný podiel na zorganizovaní tohto, ako aj iných podujatí majú Anna Sobolewska a Jozefa Kuchta.

E. KACZMARCZYK

## ZÁPISY NA SLOVENČINU

Kuratórium osvety a výchovy Vojvodského úradu v Nowom Sączi oznámilo, že zápisu na vyučovanie slovenského jazyka ako predmetu v školskom roku 1978/79 sa budú konáť do dňa 15. mája t.r. Zápisu sa týkajú iba žiakov, ktorí sa začnú učiť tento jazyk po prvý raz. Ostatní žiaci, ktorí už navštěvovali hodiny slovenčiny v predchádzajúcich rokoch, sa nemusia zapisovať.

Zápisu do prvých tried v školách so slovenským vyučovacím jazykom sa konajú podľa všeobecne prijatých zásad, ktoré platia pre všetky základné školy v Poľsku.

Zápisu do lýcea v Jablonke sa konajú od 1. marca do 30. apríla t.r.

## KUCOV

Vážená redakcie, my, členové Kultúrnej spoločnosti Čechů a Slovákov z Kucova, nyníšní srdečně děkujeme Československému ústavu zahraničnímu a redakci Života za umožnění nám zájezdu do ČSSR ve dnech od 8. do 14. listopadu minulého roku. Zájazd byl nádherný. Prohlédli jsme si překrásnou zlatou a stovězatou matičku Prahu, jejíž staleté památky i moderní výstavbu, dále proslulé Mariánské lázně a Karlovy Vary, Šumavu — jezero a hluboké hvozdy, rádu zámků, muzeí a galerií. S dojetím jsme si prohlédli Lidice, památník martyria českého národa za 2. světové války. Kromě vzpomínek na krásná a výstavná města, bohaté sbírky národní kultury a libeznou českou krajinu jsme si do Polska odvezli hluboko v srdci uloženou srdečnost a péči, jimiž jsme byli v ČSSR obklopováni.

Ještě jednou srdečně a vřele děkujeme Československému ústavu zahraničnímu. Připojujeme srdečné pozdravy a přání dalších úspěchů v jeho záslužné a krásné práci.

Vděční Kucované: EDMUND POSPIŠIL, JAROSLAV POSPIŠIL, ZENON TUČEK, MIROSLAV NEVEČERAL.

## PSALI O NÁS:

Hana Vondráčková v článku Významné krajanské Jubileum, Československý svět čís. 26/78

Kultúrni společnosť Čechů a Slovákov v Poľsku se za tri desítky let může pochlubit opravdu bohatou činností. V prvé řadě je to, jak sami členové hodnotí, vyučování a udržování rodného jazyka a folkloru dědů a pradědů, organizování výstavby kluboven, v nichž se krajané scházejí a vyžívají. To vše a mnohé další se Kulturní společnosť Čechů a Slovákov v Poľsku podařilo, slovenský a v menší míře i český živel v Poľsku žije a vzkvétá. Vše toto je ovšem možné za výdatné podpory země, v níž krajané žijí, Polské lidové republiky, již oni, jako řádní občané, pomáhají budovat.

Zástupci několika tisíc členů Kulturní společnosti Čechů a Slovákov přijeli tedy koncem října slavit narozeniny svého spolku do Krempach na Spiš...

... Seděla jsem nejprve v prvé řadě a s kolegyní z časopisu Slovensko jsem si potichu komentovaly vystoupení každého řečníka a hodnotily i ty, kteří se nedostali do plného sálu a všemi okny (bylo krásné, slunné počasí) se snažili zachytit vše, co zde bylo řečeno. Přišli i se svými dětmi, vysazovali je do oken, aby také ony, nejmladší krajanské generace, uviděly a naslouchaly líbezné slovenské řeči.

Publikum v sále jsem mohla pozorovat také z jeviště. Fotografovala jsem odsud a viděla radost a spoluúčast v tvářích upracovaných zemědělských žen a mužů. Pak byly vyznamenány desítky funkcionářů i řadových členů spolku a já mohla zblízka posoudit, jak s hlubokým



Záběr ze setkání aktivistů KSČaS v sídle Československého ústavu zahraničního v Praze. Zprava: náměstek předsedy ČSÚZ dr. L. Kapitola, předseda MS KSČaS v Kucově kr. E. Pospišil, místopředseda ÚV a předseda OV KSČaS v Zelově kr. Jan Novák, redaktor krajanského vysílání Československého rozhlasu s. M. Šmid a náčelník města a obce Zelova s. S. Baranowski. Snímky Hana Vondráčková.



Delegace odbojářů a aktivistů naší Společnosti nese věnec k památníku obětí fašistického teroru v Lidicích. Zleva: J. Svientek z Pekelníku, E. Kott z Dolní Zubrice, B. Nevečeřal ze Zelova a J. Blahut z Kacviny.

děti nám učarovaly svou krásně vyslovovanou češtinou, provázenou milým dětským projevem. Vyprovázeli jsme je po skončení slavnosti k autobusu, loučili se s nimi i s rodinou lidového umělce Gombose z Jurgova a ostatními krajanými. Děti byly šťastné, že se nám jejich vystoupení líbilo.

Než jsme dali definitivně sbohem polské Spiši a Oravě, provezli nás krajanskou Spiši. Obcemi Fridman, Falsten, Nedeca, Lapša, Nižné i Vyšné. Stímalo se, západ slunce i barvy podzimu příkřaslovaly přirodu nenapodobitelnou tajemností, velebností a intimitou. Slovenské vesnice s dvojjazyčnými tabulemi na uvítanou cestující, dvojjazyčná oznámení o konání mší, slovenské školy nás utvrdily v tom, co jsme prožili odpoledne v Krempachách: Slováci i Češi se mají v Poľsku k světu. Žijí plnokrevným spolkovým životem, stavějí si nové klubovny (jednou zhruba hotovou jsme cestou viděli), udržují si jazyk svých předků a mají ve svých řadách budoucnost — mladé lidi.

Napadá mne, zda stačí jen poprát vše nejlepší do dalších let činnosti Kulturní společnosti Čechů a Slovákov. Zda nepřidat i doporučení článku ve spolkové činnosti a lásky k rodnému jazyku krajjanů v Poľsku i krajjanům v dalších evropských zemích.

## ODEŠLA OD NÁS

Dne 6. ledna roku 1978 zemřela v Zelově po krátké, ale těžké nemoci ve věku sedmdesáti čtyř let manželka tajemníka OV KSČaS a dopisovatele naší redakce krajanku EVŽENIE LUŠCIŃSKÁ. Čest její světlé památce!

OV KSČaS v Zelově redakce Života

# NA PREDJARI

V polnohospodárstve na jar je už neskoro na jarné poriadky. 10. marca rolníci a všetky polnohospodárske služby musia byť už plne pripravené na sňatie a iné polné práce. Tento rok sa na tieto otázky dáva pozor viac než kedykoľvek predtým a dôraz sa kladie predovšetkým na mechanizáciu polnohospodárstva. Je to pochopiteľné keď vieme, že rozvoj socialistického sektora a kvantitatívna rast súkromných socialistických gazdovstiev si vyžaduje modernú agrotechniku.

Počas tohorenej jarnej kampane bude na poliach pracovať oveľa viacej strojov. Počet traktorov stúpne na 450 000, postriekavačov na 24 000, sejačiek umelých hnojív na 42 000 a rozhadzovačov maštaľného hnoja na 59 000. Výdatne sa zväčší počet obilných sejačiek a iných menších strojov. Tieto čísla sa budú z roka na rok zväčšovať. Ako dôkaz stačí uviesť údaje, ktoré zobrazujú tento rast. Hodnota strojov a zariadení dodávaných rolnictvu v rokoch 1976—1980 bude vyše dvakrát väčšia ako v päťročníci 1971—1975. Vybavenie nášho zospoločenstveného a súkromného

polnohospodárstva moderným, dobrým náradím je veľmi dôležitou vecou. Tu sú príčiny:

— 72 000 gazdovstiev vedú v súčasnosti ľudia vo veku 65 a viacej rokov a ďalších 250 000 gazdovstiev majú rolníci blížiaci sa k 60-tke.

— Z uskutočneného prieskumu vyplýva, že následkom vysokého veku rolníkov treba súkromných gazdovstiev v Poľsku dosahuje o 30—40 percent nižšie výsledky ako možno dosiahnuť na týchto gazdovstvách.

— Ústav polnohospodárskej ekonomiky zistil, že 42 percent mladých rolníkov chce zaviesť špecializáciu produkcie a v skupine starších rolníkov iba 11 percent.

Prevzatie gazdovstiev mladou generáciou si bude zároveň vyžadovať vybavenie týchto gazdovstiev mechanizáciou, aby sa v nich zaviedlo intenzívne hospodárenie.

Na každých 100 hektárov by sme mali mať vyše 6 traktorov 30 HP. To umožní udržať zamestanosť v polnohospodárstve na úrovni 6 ľudí

na 100 ha (teraz 25 ľudí na 100 ha). Mechanizácia dovoľí aj znížiť počet 2 miliónom, ktoré zožierajú tolko krmiv, že by nimi dalo vykŕmiť 2 milión kráv.

Aktuálna úroveň mechanizácie polnohospodárstva vyzerá celkom dobre iba v socialistickom sektore polnohospodárstva (rastlinná výroba od 70 — 100 percent, živočišná 40—65 percent). V súkromnom polnohospodárstve v rastlinnej výrobe 15—60 percent, v živočišnej iba 3—15 percent.

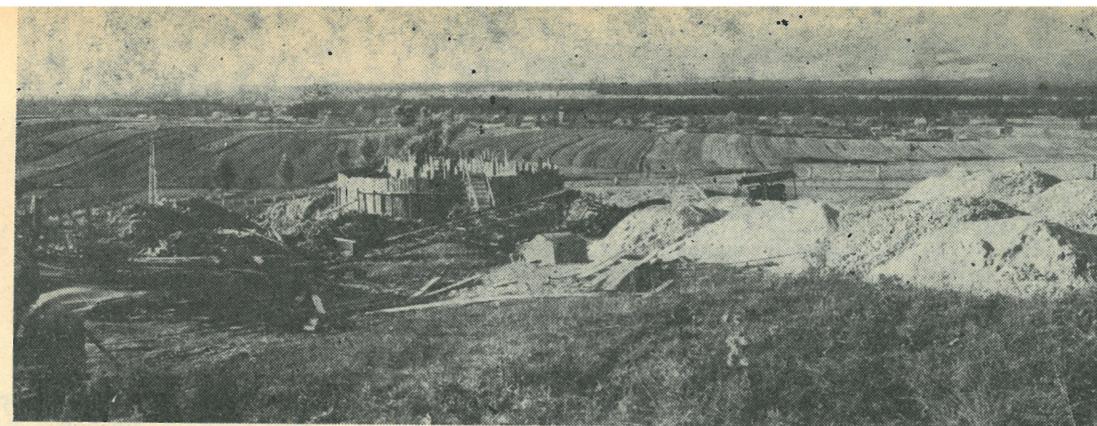
Je to fakt, že v roku 1978 polnohospodárstvo dostane viac strojov, ale náležité využitie celého náradia, ktoré má k dispozícii polnohospodárstvo, je tak isto dôležitosť vecou. Kvalitné opravy a generálne opravy náradia, dob-

ré služby SKR a dobré využívanie náradia, ktoré vlastní každý rolník, rýchle opravy v čase intenzívnych polných prác, to sú iba niektoré dodatačné činitele, ktoré sa nesmú podceňovať v boji o vysokú úrodu. Je ešte príliš veľa sťažností, najmä na kvalitu a na nedodržiavanie zmluvných terminov SKR-mi. V prevažujúcej väčšine sú to zdôvodnené sťažnosti, ktorých následky sa nepriznivo odrážajú na úrode a vrecku rolníkov. Nad náležitými službami súkromnému polnohospodárstvu môže a mala by v širšom rozsahu účinne bdiť samospráva rolníckych krúžkov, ako aj členovia národných výborov, ktorí k tomu zavádzajú ich mandátová právomoc.

Na januárovej celoštátnej konferencii námestníkov voj-

vodov, zodpovedných za polnohospodárstvo, ktorá sa konala vo Varšave, bola určená hlavná úloha pre polnohospodárstvo v tomto roku: nivelovanie následkov neúrody. Vyžaduje sa to zväčšenie tento rok celkovej polnohospodárskej produkcie o okolo 6 percent v porovnaní s priebejom dosahovaným v posledných štyroch rokoch, ako aj o 8,5 percent v porovnaní s výsledkami dosiahnutými minulý rok. Tento rok — konštatovalo sa — bude rozdelený pre polnohospodárstvo a potravinárske hospodárstvo v tejto päťročnici. Zvýšené úlohy si teda vyžadujú maximálne úsilie nie len rolníkov, ale všetkých odvetví národného hospodárstva, ktoré pracujú pre potreby polnohospodárstva.

M. BRZOZA



Nádrž na pitnú vodu pre Krempachy a Novú Belu

Foto: M.K.

## MAREC

Tento mesiac máva premenlivé počasie; v prvej dekáde býva často zahľaný a prináša veľké zrážky. Avšak má už niekoľko veľmi pekných dní, najviac okolo 2. a 8. a v druhej dekáde. Pofukáva aj stále teplejší vetrov, na horách mizne sneh a v nižších polohách s teplejším podnebím príroda rozvoníva. Zo sto marcov výše polovica býva miernych, na ktoré vo vyššej štyridsiatich prípadoch nadvážuje teply apríl a skorá jar.

Prvého dňa astronomickej jari — 21. marca nastáva jarná rovnodenosť. Slnko, ktoré je rovnako dlho nad obzorom, ako dlho je pod obzorom, vychádza presne na východe a zapadá presne na západu. Noc a deň sú jednako dlhé.

Avšak značne skôr ako nám kalendáre ukážu prvý deň astronomickej jari, vo väčšine krajín na našej polo-

guli sa už začala termická a fenologická jar. Termickou jarou zemepisci nazývajú obdobie, v ktorom priemerná teplota za 24 hodiny sa pohybuje medzi +5 a +15°C, zasa fenologická jar určuje obdobie rastú a vegetácie rastlín.

Do krajín Stredozemského mora termická a fenologická jar prichádza obyčajne už vo februári. Tako je v južnom Francúzsku, Taliansku, Španielsku, Portugalsku a Juhoslávii, kde v tomto čase zakvitajú prvé kvety a stromy sú pokryté prvou zelenou. Inakšie je v škandinávskych krajinách, kde deň 21. marca nie je vždy začiatkom obdobia topenia sa snehu a pukania ľadov na rieках.

Na našej zemeguli sú tiež oblasti, na ktorých jar v našom zmysle tohto slova vôbec neexistuje. Tak je v centrálnej časti Grónska, Arktídy, na Antarktíde, ako aj na ostrovoch susediacich z Antarktídu. Podobne jar neexistuje na vrcholoch hôr vyšších ako 6 000 m aj nedaleko rovnika: v Kordillerach, Andách a tiež v Himalájach a v Alpách vo výške 4000 m.

V Poľsku jar nastáva najskôr na okolí Slubic nad Odrou. O niečo neskôr prichádza jar na územie Vratislavského vojvodstva a jeho južných su-

sedov a iba v druhej dekáde marca sa dá pocítiť v južnom Poľsku. Obvykle s nastáním astronomickej jari začínajú dôležité vetrov a zelenat sa lúky v centrálnom Poľsku. Nejneskôr, lebo obvykle iba v druhej polovici apríla, sa začína jar v oblasti Mazurských jazier, ako aj v oblasti Bielostoku a Suwalk.

Od 21. marca Slnko podľa hviezdnych praností prechádza zo zvieratníkovho znamenia Rýb do znamenia Barana, nad ktorým vladne planéta Mars. Podľa astrológie je to nočná a ohňová planéta. Vieme, že zvieratníkových znamení je tolko, kolko je mesiacov, ale planét máme iba 9 a každá z nich má svoj vlastný charakter, ktorý ju odlišuje od ostatných. Preto Mars ovláda zároveň Škorpióna. Táto planéta predstavuje princíp expanzie, hnevnu, násilnosti, nerozvážnosti a vojny. Znamená odvahu, energiu, ako aj nepriateľstvo. Pôsobi predovšetkým na psychiku, a to ako aktivizátor duševnej činnosti, energie a pudov. Pôsobí taktiež na žily, krv, obličky, pohlavné orgány, žľcový mechúr, chráb a svalstvo. Podľa astrológie aj Baran má svoje charakteristické vlastnosti, ktoré sa pomocou slnečnej energie prenášajú na organizmus človeka a ovládajú jeho krk a hlavu. Preto vraj člo-

veka narodeného v tomto znamení často bolíva hlava.

S marcovým počasím je spojený celý rád ľudových pranostík: — Kolko je v marci rosy, tolko je v máji mrazu; — Čo marec vypeče, to apríl vymočí; — Keď v marci dážď leje, neúroda obilie stieľie; — Keď v marci hrní, býva úrodný rok; — Felicita (6. III.) sní s poli odmítá; — O Tomáši (7. III.) sní bředne na kaši; — Akí sú štyridsiati mučenici (10. III.), takých je štyridsať dní; — Na svätého Řehořa (22. III.) čap letí od mora, žába hubu otevře, líny sedlák, ktorý neore; — Když na Josefa (19. III.) slunko svítí, dobroú úrodu budeme miti; — Keď Velký piatok ponurý, Velká noc bude bez mračien; — Jaro zvestuje Zvestování P. Márie (25. III.), ale zimu ešte nevyhání; — Kolko je v marci zahľených rán, tolko je v júli letných búrok.

Pripomeňme si ešte, že 24. marca (piatok) nastane úplne zatmenie Mesiača, ktoré ku konci bude možno u nás pozorovať. V tomto roku budeme mať ešte jedno úplne zatmenie Mesiača, 16. septembra (v sobotu), ktoré bude u nás takmer celé viditeľné.

(zob. Mišo)

## Z KALENDÁRA NA — APRÍL — DUBEN

V aprili prebiehajú už intenzívne polné práce. Vyvážame a zaorávame maštaľný hnoj, pripravujeme pole pod zemiaky a iné rastliny napr. kukuricu či kapustu. Súčasne vysievame umelé hnojivá.

Ozimnú pšenicu bránime ostrými bránami. Ďalšiu a lucernu bránime po hnojení draslikom. Aj ozimný jačmeň musíme brániť. Je lepšie, keď žito valčujeme pomocou hladkého valca. To isté sa týka lúk a pastvin. V prípade, že na poli sú krtoviská, môžeme ich zarovnať smykom alebo bránami obrátenými zubami hore.

Bránenie povzbudzuje mladé rastliny k rýchlejšiemu rastu a prepúšťa vzduch do hlbších vrstiev pôdy. Bránime vtedy, keď pôda je už preschnutá. Brány púšťame šikmo k smeru sústava. Cím je pôda fažšia, tým fažšie musia byť brány a naopak — cím ľahšia, tým ľahšie brány. Druhým, tak isto dôležitým pestovacím úkonom, je hnojenie ozimín. Prvý dávkou treba vysiať pred jarným bránením. Skôr ako rastliny začínajú rast do stebla (začiatkom mája), dávame ďalšiu porciu dusikatých hnojív.

V jačmení a pšenici, ktoré rastú pomalšie ako žito a preto umožňujú rozrastať sa burine, treba proti nej použiť chemické prostriedky. Nesmieme zabúdať na to, že chemické prostriedky proti burine nemožno používať, keď do ozimín sú zasiaté kŕmne rastliny, napr. d'atelina. Najvhodnejším termínom pre postrekovanie je obdobie priamo pred rozrástaním sa pestovanej rastliny až do ča-

su steblovania t.j. v období, keď burina máva 3—5 lístočkov. Nesmieme bojovať proti burine v období sucha, počas silnej slnečnej pálavy, ani keď prší alebo vejú silné vetry. Ak zanedbalo po postrekovaní prší, úkon musíme opakovať.

Podľa možnosti skoro treba začať sejbu cukrovej repy. Siat sa môže vtedy, keď pôda v hĺbke 5—10 cm má tempLOTU +4 — 6°C.

Správny termín sadenia zemiakov priprádza vtedy, keď sa pôda zohreje do +8°C v hĺbke 10 cm. Nakličené zemiaky možno sadiť skôr, pri teplote pôdy +4 — 5°C. Oneskorené sadenie zemiakov je základnou príčinou nízkej úrody. Veľké škody prinášajú krájanie zemiakov. Prekrojené zemiaky často hnikajú a okrem toho počas krájania prenášame nožom bacily z chorých zemiakov na zdravé. Na túto vec zvlášť upozorňujeme, keďže krájanie väčších zemiakov na sadenie je ešte stále rozšírené. Nevelia sa tým ušetri, zato úroda je značne nižšia. Najlepšou metódou sadenia zemiakov je samozrejme používanie stroja — vysadzovača zemiakov. Sadenie za pluhom alebo pomocou motyky — to sú metódy, ktoré vonkoncom nepatria do moderného polnohospodárstva.

Odporúčame pestovanie kukurice, ktorá dáva najviac hodnotných krmovín zo všetkých rastlín.

Pri sadi zemovinových rastlín do jarín, hodno pouvažovať o lucerne, ktorá patrí k najhodnotnejším krmovinovým rastlinám. V takomto prípade obilie sejeme o niečo redšie. Jar je najvhodnejším obdobím sústava tejto rastliny, hoci lucernu možno siať aj v lete.

Všetky semená by mali byť chemicky morenené proti chorobám. Zanedbanie tejto činnosti je tiež príčinou zníženia výnosnosti pestovaných rastlín.

V ovočnej záhrade, ešte pred pučaním, postrekujeme stromy krezotolom. Koncom mesiaca posetríme stromy proti škodcom.

Tak ako po celú zimu, aj teraz vyháňame zvieratá na výbeh. Na pašu vyháňame zvieratá vtedy, keď pôda preschne a tráva sa dobre zazeleňá. Príliš skoré vyháňanie zvierat na pastvinu môže sa škodlivo odraziť na ich zdraví, najmä mladých zvierat, keďže spôsobuje prechladnutie a poruchy zažívacieho ústrojenstva.

Prudký prechod od zimného kŕmenia k vypájaniu môže vyslovať hnačku a vychudnutie, oneskorenie rozvoja mladého dobytka, ako aj koliku u koní. Aby sme sa vyhli týmto chorobám, treba v prvých dňoch vyháňať zvierat iba nakrátko (2—3 hodiny) a postupne predĺžovať čas vypájania. Na plné vypásanie možno prejsť po 6—7 dňoch, pričom v prvých dňoch sa musí zvieratá prikrmovali suchými objemovými krmivami. Dobytok sa nesmie napájať priamo po hojnom napasení šťavnatou trávou.

Vo včelíne robíme prehliadku a čistíme úle. Všetky úle, ktoré nemajú zásoby medu (priajmenšom 4—5 kg), musíme prikrmovali velkými dávkami, aby sa zásoby doplnili (2 časti cukru a 1 časť vody). Apríl je najvhodnejším obdobím na kupovanie a prevádzanie včelích rojov.

S.D.



## KÝM MĽÁDA DOSPEJE

Vela detí má vyšiu váhu konzumuje viac kalórii než potrebuje a bude mať pravdepodobne celý život problémy s „líniou“. Na druhej strane sú zasa deti tenké, chudé, ktoré zle jedia a matku neraz privádzajú do zúfalstva tým, že aj najlepšie a najstastlivejšie pripravené jedlo nechajú stáť bez toho, aby ho ochutnali. Keď potom staré mamy a tety začnú bedákať, že to úbohé podvyživené dieťa môže ochorieť, pokúša sa matka prísnostou dosiahnuť nápravu. Dosiahne však obyčajne len málo, alebo dokonca nič. Ak je dieťa útlej konštitúcie, vyžaduje si totiž lakovú stravu, nie pravidelné výdatné jedlo, ale častejšie čosi zaješť, či už je to banán, kúskok chlebika s masom a medom, jogurt s džemom a pod.

Ak stravujeme slabého jedáka, musíme mať predovšetkým trpezlivosť pripravovať

malé porcie, ktoré vzbudzujú chuť do jedenia. Počas jedenia dieťa nikdy nekarhajme, ani vtedy nie, keď pobabralo obrus. Nenúme ho jesť rýchlo! Nanástojme na tom, aby vždy všetko zjedlo, veď aj dospeľi často nechajú niečo na tanieri.

Pokiaľ ide o jedálny lístok — podávajme predovšetkým ovocie a zeleninu. Jedlá schutňujme čerstvým zeleným petrželom a pažitkovou. Solme málo! Používajme rastlinné tuky! Predkladajme vela mlieka a mliečnych výrobkov, čo najčastejšie čierne chlieb a vela rýb! Namiesto mäsa, ktoré sa dlho vari alebo pečie, podávajme radšej vnútornosti — pečen, obličky, mozoček, srdce a plúcka! Nezabudajme na mleté mäso upravené rozličným spôsobom.

A ešte čosi! Jedlo servirujeme vyskuse upravené, doplnené farebne zaujímavými prílohami. Dôležitý je aj pekný riad, pestré obrúsky a vyskuse prestrety stôl. To všetko pomôže nášmu slabému jedáčikovi vzbudiť chuť do jdenia.

## Z AMOROVEJ LUCKY

Pred svadbou hovorí chlapec dievčine:

— Cupkaj opatrné, dušička, lebo sú tu kamienky!

A pät rokov po svadbe:

— Co si slepá, dívaj sa pod nohy, sú tu kamienky!

S láskou je to ako s hubami. Keď zistíš, že sú jedovate, je už neskoro.

Dojem, jaký láska zanechává v srdci ženy, se podobá obrazu nakreslenému na sněhu. První sluneční paprsek jej rozpustí. (W. Shakespeare)

## RECENO PREČTENO

Když mluvíte se ženou, posloucháte přede vším, co vám říká očima. (O. Březina)

Žena mluvici je větší kouzlo než žena mláčici. (F.X. Šalda)

Koľki muži nevedia inakšie pohnúť srdce ženy, ako keď ho zrania. (Stendhal)

Ženy sú od prirody mудre. (Indické)

Z úvah starnúceho donjuana:

— Zaujímavé, ako sa ten svet mení... Kedysi som si získal takmer každú ženu, o ktorú som mal záujem, dnes si má nanajvýš získáť, čo má záujem o mňa. (T. Korbella)

Ženy, aj keď sa neučia v škole, predsa ti prejdú cez rozum. (ludové)

## VIEŠ, ŽE?...

Blondínky a rusovlásky vraj častejšie onemoenia na rakovinu kože ako tmavovlásky, písal Kurier Polski na základe výskumov amerických vedcov.

Zapričinuje to vraj obsah istého pigmentu v pokožke blondínok a rusovláskov, ktorého časť sa pod vplyvom slnečných lúčov rozkladá a vysklopá vznik nebezpečnej choroby.

## TAKÝ JE ŽIVOT

Kandidát na mešanostu jedného francúzskeho mestieka nedaleko Nancy prehral volby, keďže v predčasne hlasovania jeho manželka rozdávala na ulici leták s takýmto nápisom: Občania! Nehlasujte na môjho manžela. Po volbach vás bude tak isto klamáť, ako mňa po svadbe.

Každý mesiac poštový doručovateľ prinášal 41-ročnej obyvatelke New Yorku, predavačke menom Rita, poukážku na 3000 dolárov. Zaujalo to jej suseda, ktorému Rita rada vysvetlila, že je to čas dedičstva, ktoré dostáva na splátky. Zanedlho ju sused požiadal o ruku a potom na susedia zobrať. Iba vtedy Rita celkom pokojne vysvetlila, že tie tri tisíce dolárov je všetko, čo si našetrila. Pravidelne posielala si sama tie peniaze, aby sa seba upozornila. Sklamaný manžel podal žiadosť o rozvod tvrdiac, že ho oklamala. Avšak súd zamietol jeho žiadosť a konštatoval, že žena môže používať každú zbraň a všetky prostriedky, aby sa len vydala.

Na poznaniskom festivale zahraničných študentov študujúcich v Poľsku vystúpilo 106 účinkujúcich. Za Miss objektív fotoreportéri zvolili Sonesaksith Maniseng z Laosu.

Když Frank Smith ze státu Ohio (USA) slavil své sté narodeniny, otázal sa ho novinár, jakým způsobem si zachoval do tak pozdního věku svěžest a zdraví. Stařeček mu to vysvětlil: — Když moje manželka se se mnou začínala hádat, vždycky jsem vzlal psa a šel jsem na procházku. Celkem jsem na čerstvém vzduchu strávil skoro 60 let života...

Dánske noviny v Skanderborgu uverejnili správu, že stálym obyvateľom tohto mestečka je človek, ktorý za 30 rokov neboli ani chvíľku triezvy. Po tejto správe noviny dostali 21 listov od osôb, ktoré sa vyhľážali strašnými následkami, keď redakcia uverejnili priezvisko tohto človeka. Teda namiesto jedného, až 21!



Keď som bol slobodný, strašne som sa bál manželstva:

— A teraz?

— Teraz sa mi potvrdilo, že som mal vtedy pravdu.

## HUMOR

Neskoro v noci Zubudí žena svojho muža:

— Čo je, čo sa stalo?!

— Vykrikne manžel.

— Nič zvláštne. Len nepochopím, ako môžeš tak spokojne spať, keď máš malý plat!

## Z domáceho hrnca

Skvrny zo zrkadla najlepšie umyjeme handričkou namolenou do gáru.

Veľmi chúlostivá koža sa čistí zmesou mlieka a terpentínu v pomere 1:1 a potom sa natrie krémom.

Skvrny po kávě nutno posypat solí a vymáchat. Je-li skvrna již stará, namočíme ubrus do roztoku pracího prostredku „E“. Z hedvábí odstraníme kávové skvrny vlažným roztokem vody a čistého lihu.

Maso bude mít hezkou zlatou barvu, polijeme-li je pred pečením trochou mlieka.



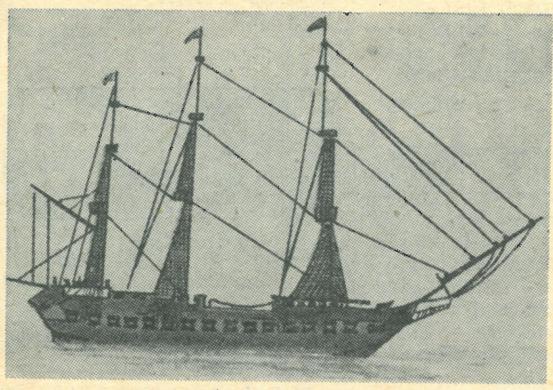
# mladým mladším najmladším

## Barnavé kuriatko

OTILIA CAZIMIR



## LODE MINULOSTI



Briggy patrili už medzi modernejšie typy lodi. Stavali sa väčšinou trojsťažňové a boli pôvodne určené na obchodné plavby.

Hoci sa na ne veľa tovaru nezmestilo — práve preto, že neboli príliš naložené, plavili sa na tú dobu dosť rýchlo, používali ich obchodníci na prevažanie vzoriek tovaru tam, kde si chceli založiť obchodné siete.

Neskôr sa začali tieto lode používať i vo vojnovom loďstve, lebo sa dobre osvedčili pri útokoch, boli ľahko ovládateľné a rýchle pri manevrovovaní. Ale aj rýchle briggy neskôr vytlačili lode modernejšie.

## SÚŤAŽ Bolo to v roku 1977

Súťaže, ktorá má kresliarsko-opisný charakter sa môže zúčastniť každý nás čitateľ v školskom veku, ktorý nám pošle kresbu alebo list o najdôležitejšej — podľa autora — udalosti roku 1977. V tejto súťaži počítame tak s pozorovacimi schopnosťami, ako aj s citlivosťou mládeže ktorá vždy pozorne sleduje javy a udalosti, akých sa priamo zúčastňuje buď sa o nich dozvedá s pamäťou sa na ne. Teda, čo dôležité — podľa vás, sa prihodilo: Vo vašej rodine, v škole, v miestnej skupine KSČaS, v bydlisku, doma alebo na svete, na prázdninách buď inde.

Alebo snaď chcete vyjadriť pomocou štetcu buď pera: návrh prvej strany Života, svoje najtajnejšie túžby, vízu budúceho sveta, projekt este neznámeho stroja alebo zariadenia.

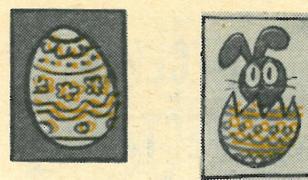
Čakáme na vaše práce! Môžete ich posielat v termíne predĺženom do konca roku 1978. Za najlepšie práce budú udelené odmeny — športové náradie v hodnote 10 000 zlôtých. Odmenené práce budú exponované v obciach obývaných českou a slovenskou menšinou na výstavách usporiadaných pri príležitosti jubilea 20. výročia vychádzania časopisu Život.

### CHICHICHI

- Kapitán, Naša loď sa potápa!
- Ako ďaleko máme k najbližšej zemi?
- Dva kilometre.
- Ktorým smerom?
- Kolmo nadol...

Mamička poslala Janka do samoobsluhy, ale zabudla mu pripomenúť, aby sa ponáhlal. Preto sa vyklonila z okna a zakrčala za Jankom:

- Janičko, utekaj a bez pomaly!
- Ferkó, čo vieš o významných vedcoch minulého storočia?
- Prosím, to že zomreli...



Z vajíčka sa vydýalo malé kurča barnavé. Vo svete sa vyzná málo, a už behá po tráve.

Čuduje sa sliepka-matka: Prekrásne sú, všetka čest! Sédem je ich a z nich šesť žltučkých je ako žlatka.

Len to siedme, posledné, ktohovie, spinavé je a či nie? Chuderka si nevie rady: Nie je azda z čokolády?

Preložil Vladimír Reisel

## Na vŕbovom konári pískal vietor o jari

MARTA SURINOVÁ



Viete, aká pišťalka je najlepšia? Drevená! Zaiste, lenže drevo môže byť dubové, bukové alebo aj smrekové. Radšej vám hned na začiatku prezradím, že najlepšia pišťalka je z vŕby. Ale stavím sa c tri bahniatka, že neviete, preto vŕbové pišťalky najveselšie pískajú.

Počúvajte.

Bolo to dávno. Vy ste ešte neboli na svete, ale na zemi už fúkali štريا bratia: vietor severný, južný, východný a západný. Fúkali presne podľa vetroplánu. Všetky zvieratká, kvety aj stromy vopred vedeli, ktorý z bratov bude fúkať a mohli sa na to náležite pripraviť. Ten vetrový poriadok platí podnes.

Jedného dňa však prišiel na svet piaty brat — Vetroplach. Štريا starší ho za nič nemali, lebo po mysli mu chodili samé šibalstvá. Vetroplán prejho akoby neplatil. Nik nevedel, kedy sa kde zjaví a čo zasa vyparati. Či kvietkom hlávky postrapati, sukníčky nadvihne alebo javorové listy na dub rozvešia. Ale aj tak ho mali všetci radi. Vždy prifúkol nejakú novinu alebo dobrý žart. Stromy sa zavše tak smiali, že až sa za boky chytali a konáre k zemi skialnali.

Vetroplach mal zo všetkých najradšej stareňky-vŕby. V ich bútlavom kmeni mal vždy pripravenú postieľku. Snivali sa mu tie najkrajšie sny, lebo na dobrú noc mu vŕbu šepkali rozprávky o kvetných vílach, lesných škriatkach alebo vodníkoch.

Raz vyparil Vetroplach veľké šibalstvo. Myšačou dierkou fúkol pod zem a pomaličky, potichúčky doplazil sa až do komôrky, kde víly schovávali vôle pre kvety. Pootvárala fľašičky a vôle pozamienala. Do fialkovej fúkol ružovú vôňu, do jazmínovej cesnak medvedí a bodliaku dal vôňu klinčeka. Ešte dobre, že ho pri tom včas prichytili, ináč včely a motýle mohli byť z toho celé popletené. Podarilo sa mu uťuknúť, ale víly to hned po duhe oznámili Severáčovi. Vetroplach letel, ako najrýchlejšie vedel, pod ochranu stareňiek-vŕb, lebo vedel, že ho výprask nemini. Len čo sa stačil uťchnúť do bútlaviny, už bol počutý, ako Severák prečesáva hlavy všetkým vŕbam pri potoku. Vetroplach sa od strachu kríčal a tlačil sa čo najvyššie, až sa zrazu rozdelil na niekolkých malých Vetroplachov a vopchal sa do každého konárika. Hned bol veselší, lebo vedel, že ho tam Severák nenájde. A skutočne. Severák zafučal, prefúkol bútlaviny a keď ho nenašiel, tašiel ďalej. Keď pominulo nebezpečenstvo, vo Vetroplachovi hned ozili šibalské žilky. Od radosti si vymysiel šibalskú pesničku a na všetkých vŕbových prútoch ju vypískoval. Všetkým sa tak zapáčila, že ho uprosili, aby prišiel pískať každú jar.

Od tých čias každý rok, keď vŕby vyženú zelené prúty, nasfahuje sa do nich Vetroplach a vypískuje. A všetky stromy, kvety aj zvieratá sa tešia, že je Vetroplach s nimi, lebo kde je Vetroplach, tam je veselo.

## Ide chlapec popri vŕbe

JAN VLADISLAV

Ide chlapec popri vŕbe:  
Začína ma ruka svrbiet!

Ked sa začnú snehy topiť,  
prídem si sem šibák robiť,

ked sa v rieke pohnie ľad,  
prvé húsa vyjde z vrát,

píšťalu si urobím!  
Budem pískať jarný rým!

Vŕba rastie ako ker alebo strom, obyčajne na vlhkých miestach. Je mnoho rozličných druhov vŕb. Niektoré majú úzke, čiarkovité listy a rastú obyčajne pri potokoch a pri rieках. Iné zasa majú vajcovité listy so zúbkovannými okrajmi. To sú rakyty, na ktorých za včasnej jari vyrastajú bahniatka. Niektoré druhy vŕb majú dobré ohybné prúty, ktoré sa používajú na pletenie košíkov. Z vŕbových prútov robia sa najlepšie pišťalky. Všetky vŕby majú zaujímavú vlastnosť. Stačí zabodnúť do zeme čerstvý vrbový prút a čoskoro z neho vyrastie vŕba.

### CHACHACHA

# RADY ■ PORADŇA ■ RADY ■ PORADŇA ■



## OCHRONA GRUNTÓW LEŚNYCH I ROLNYCH

Ochronę gruntów leśnych i rolnych reguluje ustanowiona z 26 października 1972 r. (Dz.U. nr 27, poz. 249). Przepisy tej ustawy uruchamiają środki administracyjne i ekonomiczne przeciwdziałające nadmiernemu ubytkowi ziemi uprawnej. Jest to zagadnienie wielkiej wagi, zauważwszy, że mamy w kraju około 20 mln. ha ziemi uprawnej i że na jednego mieszkańców przypada średnio tylko 0,6 ha tej ziemi. Ten niewielki obszar, który musi nas wyżywić ma w dodatku tendencję malejącą. Dlatego ustawo-

dawca poświęca wiele uwagi wszelkim formom ochrony gruntów rolnych a także i leśnych.

Ustawa wprowadza powszechną ochronę gruntów bez względu na to, w czym znajdują się one posiadaniu i nie tylko użytków rolnych ale i tych gruntów, które służą pośrednio produkcji rolnej (np. sady, łaki, stawy rybne itp.). Ochrona ta polega na ograniczeniu zajmowania gruntów na cele nierolnicze, na zapobieganiu obniżania ich urodzajności i na przywracaniu wartości użytkowej, jeżeli grunty te utraciły ją na skutek działalności nierolniczej.

Istnieje generalna zasada, że na cele nierolnicze przeznaczać można przede wszystkim nieużytki, a kiedy ich nie ma przeznacza się na te cele grunty gorszych klas. Nabywcy

takich gruntów wnoszą jednorazowe i stałe opłaty z tytułu ich nabycia i użytkowania. Każdy nabywca gruntów rolnych I–IV klasy na cele nierolnicze może być zobowiązany do zdjęcia na własny koszt wierzchniej warstwy gleby uprawnej i dostarczenia jej na wskazane miejsce. Również właściciele gruntów rolnych zobowiązani są mocą ustawy do rolniczego użytkowania posiadanej ziemi. Stan zagospodarowania gruntów sprawdza w każdym roku wybrane na zebraniu wiejskim trzyosobowe zespoły lustracyjne.

Wszystkie należności i opłaty z tytułu przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz rekultywacji tworzą od niedawna fundusz ochrony i rekultywacji gruntów rolnych. (Uchwała Rady Mi-

nistrów z dnia 9 września 1977 r. MP Nr 28 poz. 137). Środki z tego funduszu dzielą się na centralne (w dyspozycji ministra Rolnictwa) i terenowe (w dyspozycji wojewodów). Sa one przeznaczone na rekultywację i poprawę wartości użytkowej gruntów a więc na takie cele jak: przeciwdziałanie erozji, przystosowanie nieużytków i bagien do potrzeb produkcji rolniczej, użycianie gruntów, budowę i modernizację dróg transportu rolnego (na drogach nie będących drogami lokalnymi i państwowymi), budowę urządzeń wodno-melioracyjnych itp.

Warto znać przepisy, które tutaj ogólnie omówiliśmy, aby przeciwdziałać niszczaniu gruntów i w uzasadnionych przypadkach korzystać z funduszu ochrony.

M. BRZOZA



## PIELEGNOWANIE ZWIERZĄT W OKRESIE CIAŻY

Zwierzęta ciężarne wymagają specjalnie troskliwej opieki. Jakość pomieszczeń, pielegnowanie i żywienie mają ogromny wpływ na przebieg ciąży. Nieumiejętnie obchodzenie się z ciężarnymi samica mi przynosi nieraz znaczne szkody w hodowli. Zwierzęta ciężarne muszą mieć zapewnione wygodne stanowisko. Stanowisko powinno być tak urządzone, aby chroniło sami-

cę przed innymi zwierzętami. Kopnięcie, uderzenia, skakanie jednego zwierzęcia na drugie mogą spowodować poronienie. Ważne jest również, aby podłoga w stawisku ciężarnego zwierzęcia nie była zbyt pochylona, to znaczy, aby nie stało ono zadem niżej niż przedtem, gdyż wtedy plód uciska na szyjkę macicy i pochwę, wskutek czego w końcowym okresie ciąży może nastąpić wypadnięcie pochwy. Trzymanie zwierząt na zimnym betonie i brudnym legowisku może spowodować przeżycie oraz uszkodzenie wymienia. Dlatego legowisko powinno być czyste i obficie wysiane świeżą słoną. Bardzo korzystnie

wpływą ruch ciężarnej samicy na świeżym powietrzu. Ciężkie porody rzadko występują u zwierząt, które w okresie ciąży przebywają dużo na pastwisku. W okresie zimowym zwierzęta ciężarne powinny być wypuszczane codziennie na co najmniej jednogodziny spacer. Zwierzęta pociągowe w pierwszych miesiącach ciąży mogą być w pełni używane do pracy. Należy jednak zwracać baczną uwagę, aby samica nie upadła, nie potknęła się, ani nie została silnie uderzona, zwłaszcza w okolicy brzucha. Tego rodzaju wypadki są szczególnie niebezpieczne w ostatnich miesiącach ciąży. Często przyczyną poro-

nień jest przeziębienie. Niewskazane jest używanie wysokożrebnych kłaczy do takich ciężkich prac, jak wywózka drzewa z lasu, ciągnięcie maszyn do młocenia czy wielokilometrowy kłus. Ważne jest codzienne czyszczenie zwierząt ponieważ oddychają one nie tylko płucami, ale i skórą. Przez skórę wydziela się również produkty niepotrzebne dla organizmu. Brud pomieszan z potem, zasycha i utrudnia zwierzęciu oddychanie przez skórę. Nieodzownym warunkiem dobrego utrzymania zwierząt jest pielegnowanie wymienia i utrzymanie go w czystości, gdyż zapobiega to jego schorzeniom.

HENRYK MACZKA



Hráč a kroupy, to je hloupý,

to my máme každý den, ale vďolky z bílé mouky jenom jednou za týden.

**VDOLKY:** z hladké prosáte mouky, špetky soli, 1 vajíčka, droždi a teplého mléka zadláme nepříliš husté těsto (na 1/2 kg mouky asi 2 dkg droždi). Dobře vypracujeme a necháme vykynout. Pak vykrajujeme lžiči na pomoučený vál kousky těsta a opět je necháme vykynout. V kastrolu rozputstíme tuk (nejlepší je sádlo a větší množství). Do rozpáleného tuku vkládáme vďolky, které rukama roztáhneme na placičky vysoké asi 1 cm. Smažíme po obou

stranách do červena. Usmažené vďolky můžeme pomazat povídly se skořicí a cukrem, marmeládou nebo marmeládou a strouhaným suchým tvarohem a cukrem. Hodí se také dobré jako příkrm k zadlávané čočce, dušeným zeleninám nebo k masu se šťavou. Např. k **VEPROVÝM ZÁVITKŮM S HORČICÍ:** plátky libového vepřového masa naklepeme, osolíme, opepríme, pomážeme hořčici a stočíme. Ovážeme nití nebo upevníme párátkem, obalíme v mouce, zprudka na tuku na páni do červena osmažíme a v kastrole na zpěněné cibulce udusíme do měkká. Při dušení poléváme vodou, nebo hořčí polévou.

Jindy můžete z vepřového masa upravit **ŠPANELSKÉ PTÁCKY:** naklepáme, osolené plátky vepřového masa (může

být i hovězí) opepríme a na každý položíme kousek slaniny nebo uzeného bříčku (uzeného masa), kyselé okurky, mrkvě, celeru a cibule. Dál upravíme stejně jako závitky s hořčicí, nakonec můžeme šávu zahustit kyselou smetanou s rozkvetlou moukou. Závitky budou ještě lepší, nastrouháte-li všechny součásti na jemném struhadle: kořenovou zeleninu, cibuli, o kurku; slaninu posekáme.

Před podáváním vždy odstraníme nití a párátko. Ještě jeden předpis na efektní jídlo z vepřového nebo telecího masa —

**VLAŠTOVCI HNÍZDA:** větší plát (počítáme jeden plátek na 2 osoby) libového vepřového nebo telecího masa naklepeme, posolíme a opepríme. Na maso položíme plátek šunkového salámu nebo domácího uzené-

ho nebo šunkového salámu (může to být i jiný salám; je-li slabší, více koláček), pak uvařené oloupané vejce (asi 5 min.) a snítky zelené petrželky. Upravíme závitek, který pečlivě nití sešíjeme nebo povážeme. Můžeme upevnit několika párátky. Nyní závitky obalíme v mouce, rozšlehaném vejci a strouháčem housce jako videnšký řízek a na rozpáleném tuku zvolna smažíme do červena. Pak opatrne vytáhneme nití nebo odstraníme párátko a závitek rozřízneme na polovinu. Musíme to provést tak, aby všechny překrojily na půlký vajíčko. Půlky závitků, nyní již vlaštovcí hnizda, uložíme ozdobně na míse a obložíme hlávkovým nebo Bramborovým salátem. Vlaštovec hnizda můžeme také obalit jen v mouce, osmažit a pak udusit.

# PSYCHO-ZÁBAVA

## JMÉNO VĚSTÍ

**TOMÁŠ:** jméno veselé, jasné, růžové a živé. Většinou má tmavě hnědé nebo černé vlasy, urostlou, štíhlou postavu a sedé, modré nebo černé oči. Je hodný, citlivý dobrák, který se stará o všechny lidi kolem sebe. Prožívá osobní tragedii: mává mladšího bratra nebo sestru a tito sourozenci jsou zpravidla trochu hezí a snad i nadanější než on, ačkoliv méně pracovití. Protože jsou choulostivější a často churaví, rodiče jim věnují veškerou svou péči a také lásku. Tomáš to statečně snáší, ale skrytě trpí. Od dětství však mají Tomáše rádi kamarádi, spolužáci i učitelé, především za jeho život povahu a nápaditost. Základní a střední školu absolvuje snadno. Je výborným organizátorem, dobrým odborníkem a pečlivým šéfem. Má velké úspěchy u žen, ale jeho city jsou stálé. Hledá lásku a přítele a krásu ženy je až na druhém místě. Je humanistou a mává umělecké nadání. Nejčastěji se stane novinářem, hercem, lékařem nebo důstojníkem. Dokonalý otec a manžel. Dovede vydělávat peníze a záhy je zámožný. Nejšťastnější léta prožije mezi 30. a 40. rokem života. Nejvíce příkroj ho potká od 6 do 17 let. Nejčastěji onemocnění: neurozy, nemoci srdece a závislosti na ústrojí. Žení se poměrně pozdě s milou, moudrou, dobrou a inteligentní ženou. Manželství je šťastné, maželé žijí v lásce a vzájemné důvěře. Oba se dožívají vysokého věku. V paměti přátele je zapsán jako dobrý vlastenec, vynikající osobnost milující své bližní a žijící pro ně.

# snár

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADÁ ZA PREDSDOK NÁSICH BABICIEK. OSTATNE, VED JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TEDA, KED SA VÁM SNÍVA:

Polárna krajina — twoja láska schladne Popiať — úspechy Porážka, utrpieť ju — urobíš niečo dobré Povoden — pohádať sa s príbuznými Rohy na sebe vidieť — oklamúť ta — na iných vidieť — prekážky pred tebou Sebavražda, spáchat ju — zavineneň něštastie Safrán, korenje — pýcha — rastlina — daj si pozor na zdravie Tah vtákov vidieť — twoje prianie sa spiní Uzavrený byť — neočakávaná hádka Vrece plné — blahobyt — s obilím — veľa ľudu ti závidí — s ovocím — budeš mať straty — deravé — veľké straty — prázdne — twoje predsačvazie sa nevydarí — s peniazmi — zisk, odmena — tažké nosiť — budeš mať mnoho námahy Veštba počut — nejaké prianie sa ti splní Veštif sám — nehovor veľa — Veštce — klamné sľuby.

**ŽIVOT**  
CZASOPISMO  
SPOŁECZNO  
KULTURALNE  
Ukazuje się  
do 15 każdego  
miesiąca

NEVIETE SI PORADIŤ S RÔZNYMI TAŽKOSTAMI A ZÁLEŽITOSTAMI, KTORÉ VÁS ROZČUEUJÚ? NAPIŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA, ŽIVOT 00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH ČASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redagują: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz., oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: Augustin Andrašák (Jabłonka), František Bednářík (Nowa Biala), Alojz Biel (Zubrzyca Góra), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Alojz Galuš (Krempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biala), Bronisław Knapčík (Mikolów), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Andrej Kucek (Lipnica Wielka), František Kurnát (Nowa Biala), Wacław Luściński (Zeliów), Lídia Mšálová (Zubrzyca Góra), Lídia Mundilová (Kuców), Ignáč Nižník (Myślenice), František Paciga (Krempachy), Alžbeta Stojowska (Warszawa), Ján Spernoga (Warszawa), Ružena Urbánová (Gesiniec), Valérie Wojnarowska (Warszawa), Andrej Vaksmanský (Tribš), Andrej Vojta (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valérie Wojnarowska; tłumaczenia na jęz. słowackiego — Alžbeta Stojowska; weryfikacja stylistyczna i korekta jęz. słowackiego — Ján Spernoga; red. techn. — Jan Sajkowski.

Nadesłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”. 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

Adres ZG TKCIS: 31-024 Kraków, ul. Szpitalna 38. tel. 212-92.

Cena prenumeraty krajowej: roczne — 12 zł; półroczone — 6 zł; kwartalne — 3 zł. Prenumeraty przyjmowane są do dnia 10 každego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Prenumerate na kraj dla czytelników indywidualnych przyjmują Urzędy Pocztowe oraz listonosze. Wszystkie instytucje państewskie i społeczne w miastach, zamawiają prenumeraty wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa-Książka-Ruch”. Pozostałe — mające siedzibę na wsi lub w innych miejscowościach, w których nie ma Oddziałów i Delegatur — zamawiają prenumeraty za pośrednictwem Urzędów Pocztyowych.

Prenumeraty na zagranicę przyjmują: RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Biuro Kolejnego Wydawnictwa Zagranicznych, ul. Wrona 23, 00-840 Warszawa. Konto Nr 1-6-100024. Cena prenumeraty dla zagranicy jest wyższa od prenumeraty krajowej o 50%.

Oddano do składu 3 III 1978. Numer podpisano do druku 31 III 1978. RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 195. Nr indeksu 38501. S-26.

# FLORA A JEJÍ FAUNA

C. B. Gilford

„Musíme ho zabít,“ zašeptala Flora. Její kypré tělo v polozáhaleném županu se ořásalo srdceryvným pláčem.

Z akvárií na něho cívěly studené rybí oči.  
Z kleci po něm sňehaly ptačí perličky...  
Všechna ta havět věděla, že se ho nemusí bát.

ráno se jí Howard zeptal, má-li jí něco přinést. Snad sklenici pomerančového džusu?

卷之三

uovolenku, aj keď mi bud

u  
Zit.

„Je mrtvý. Chudáček Ronnie je mrtvý.“

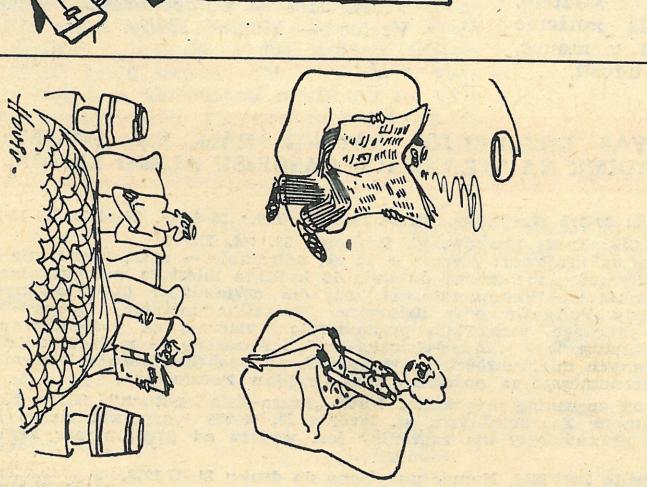
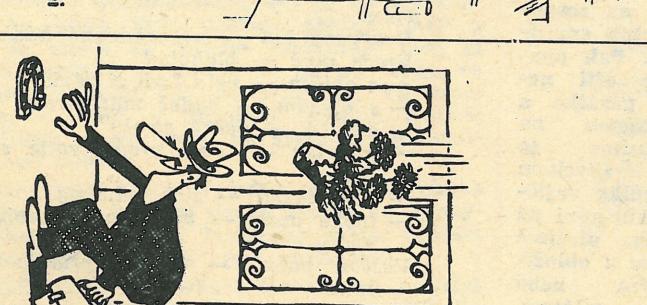
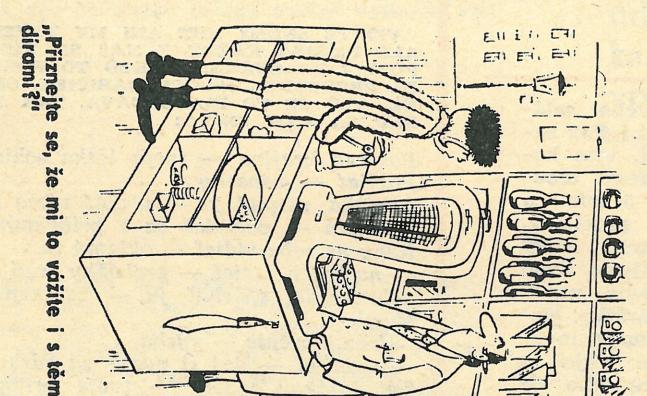
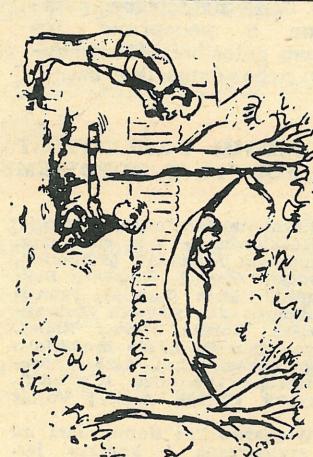
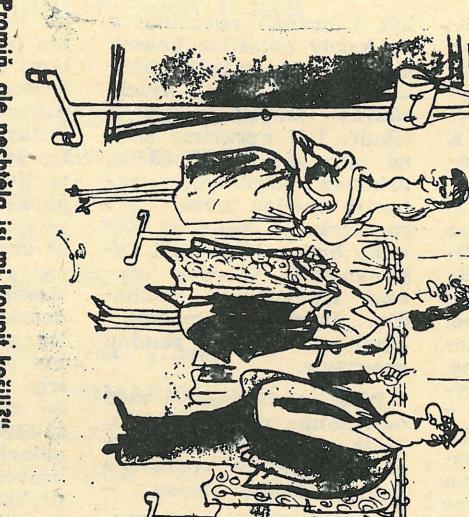
OVEJ

rana, tetka od 21. marca ria, prezium koniec zimy jari venu nečistó. Najri možu sa v tomto čase dop hých nepremyslených čas nebude priaznivý ani

do 20. apríla. V lete však prinesie pochvalu. V leti možno odporúčať Baranom ďalšiucesty, návštavy a vôbec čo najviac pohybu.

# Z ASTROLÓGOVEJ KRONIKY

# BARAN



“...וְכָל-עַמּוֹד תִּשְׁאַל...” אֲבָנֵי אֶתְרָאָן;

**„Ne tak nahlás. vzbudíš maminky!“**

Vytáhla z kapsy lahvičku s jakousi bezbarvou tekutinou.

„Je bez chuti a zápachu a působí okamžitě. Stačí jedna kapka. Dal mi to doktor Mason...“

„Jdi Howarde, chei být při tom samá...“

Zavřel za sebou dveře a zabral se do mračen.

„Krucifix,“ ulevil si tě, aby ho Flora neslyšela. „Sakramentská potvora!“ Kolem nosu mu přeletěl zelenozlatý papoušek.

Papoušek Perikles přistál na lustru a odtud se po něm posměšně díval.

„Zabiju tě,“ zavřel Howard.

Dobrě věděl, že jsou to plané výhrůžky. Kdyby měl odvahu, učinil by to už dál. Zabil by všechny ty čtvrtňohé i divounohé neřády, kteří se rozhodují po bytí a zřepujejí mu život. Florin zvěřil nec! Nejhorší ze všeho byla ta spousta očí, které ho neustále odevšad sledovaly.

„Zabiješ ho sama?“ zemal se překvapeně.  
„Samozřejmě. Snad sis nemyslel, že bych to svěřila někomu jinému.“  
„Já jenom... jestli budes mít dost odvahy...“  
„Bude to pro něj vysvobození. Víš, co chudáček vytrpěl?“  
„Nemám ti pomoct?“ nabídla se.  
„Opováž se na Ronniego sáhnout!“  
„Jak chceš! Ani se k němu nepřiblížím.“  
Mohl to slíbit s klidným svědomím. Ze všech Flóříných oblíbenců byl mu Ronnie nejprofavnější.  
„Jak ho chceš zabít?“ zeptal se z pouhé zvědavosti.

Ve své velitelce měla spolehlivou ochránkyni. Kolem Howarda teď usedlo v pulkruhu několik psů: neohrabaný jeho závodník Fritz, naježdáný terier Ronald, tu stvý pinel Tau-tau. Chyběl jenom nacházípaný kočour Ronnie.

„Kušte mřchy!“ ohnal se po nich a zmínil ke dveřím.

Tau-tau se za nín rozbehl a chinapl mu do noze. Howard sykl bolesti. Měl se co přemáhat, aby pinela nerabil. Teprve když za sebou zavrel dveře a byl si jist, že je sám, zhluboka si oddychl. Bylo mu líto sama sebe. Jak mohl být tak hloupý a vzít si Floru? Ovsem — byl jen domnívánkem zvěrolékaře, chudý jako kostelní myš, a Flora byla bohatá.

Podle zákona byl teď její manželem. Ve skutečnosti se však pouze staral o její soukromý zvěřinec. A ten se neustále rozrostl. Když sousedův kluk dostal od

Otevřel v kuchyni konzervu a bez dlouhého rozmyšlení příliš do sklenice několik kapek záračné Masonovy tekutiny. Pak postavil sklenici na tāc, pečlivě seřítel otisky prstů a zanesl Fiore.

„Jsi hodný, že se o mne staráš,“ byla její poslední slova. Pak tiše zavřela oči.

Howard se dal do práce. Byl nejvyšší čas nakrmnit zvírata. Přidal pár kapek do žrádla psům, ptákům a ostatní havěti. Pak učinil obhlídku domu — nyní dokonale mrtvého — a zavolal šerifa.

Když šerif Randall vstoupil do domu, vyšel mu v ústřety.

„Neušetřila nikoho“ řekl Howard smutně. „Dokonce ani ty malé rybičky.“ A podal šerifovi lahvičku s jedem.

An illustration in black ink on aged paper. A man wearing a top hat and a long coat stands on a bridge, looking down at a small figure in a boat on the water below. The scene is framed by a decorative border. To the right of the illustration are four stylized green smiley faces arranged vertically.